

تصویر ابو عبد الرحمن الکوردی

حیات و حیرت معماری به هم و رآمی

و در گیر: باقی سه فاری (مسکهر)

خه پیام به هه ورامی

وهرگیر: باقی سه فاری (مسگهر)

«ناوه‌ڕۆك»

- ١..... الف) پێشه‌کی
- ٧..... ب) خه‌ییام بناسین
- ١٠..... ج) به‌شوویه‌کی - رازه‌ویییه‌ی
- ١٦..... د) به‌شووی - ده‌رده و زینده‌گی
- ٨..... ر) به‌شوویه‌ری - چاره‌نووس ئیمه‌ جه‌ نه‌زه‌ل نویسیان
- ٦..... ت) به‌شووی چواری - گه‌ردشی ده‌وران
- ٤..... ز) به‌شووی په‌نجی - زه‌ری وێلی
- ٤..... ه) به‌شووی شه‌شی - هه‌رچی پێش ئامه‌ وه‌ش ئامه‌
- ١٨..... و) به‌شووی هه‌فتی - هه‌یچه‌ن
- ٢٤..... ی) به‌شووی هه‌شتی - قه‌یروو ئی ساتا زاتم نایمی لێشه‌نه
- ٤٥..... * بیست رۆبای نارتۆر کریستییه‌ن سن (دوکتۆر فه‌ره‌یدوون به‌د ره‌ئی)

خیام، عمر بن ابراهیم، ۵۱۷-۹۴۳۲ق
خه‌یام به هه‌ورامی / [خیام نیشابوری]؛
وده‌گیر باقی سه‌فاری. (مسگهر)
تهران: احسان، ۱۳۸۸

۱۵۰ ص. فیپا 9-686-356-964-978 ISBN

فارسی - کردی

عنوان قراردادی: رباعیات. فارسی - کردی

موضوع: شعر فارسی -- قرن ۵ق

موضوع: شعر کردی -- قرن ۱۴ -- ترجمه شده از فارسی

موضوع: شعر فارسی -- قرن ۵ق -- ترجمه شده به کردی

شناسه افزوده: صفاری، باقی، ۱۳۳۷ - مترجم

۸۴۱/۲۲

الف ۱۳۸۸ ک۴۸۸۵/۵ PIR۴۶۲۵

۱۳۱۴۰۲۶

شماره کتابشناسی ملی

خه‌یام به هه‌ورامی

❖ ترجمه به هورامی: باقی صفاری (مسگهر)

❖ ناشر: نشر احسان

❖ تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

❖ نوبت چاپ: اول - ۱۳۸۸

❖ چاپخانه: مهارت

❖ قیمت: ۳۰۰۰ تومان

ISBN: 978-964-356-686-9

شابک: ۹-۶۸۶-۳۵۶-۹۶۴-۹۷۸

نشر احسان

❖ دفتر مرکزی: تهران. خ. انقلاب. خ. صفی‌علیشاه. کوچه تهرانی. پلاک ۲۴. تلفن: ۷۷۵۷۲۶۵۵

❖ فروشگاه: تهران. خ. انقلاب. روبروی دانشگاه. مجتمع فروزنده. شماره ۴۰۶. تلفن: ۶۶۹۵۴۴۰۴

« یا هوو »

به نامی خودای، تاقی تاقانه ته نیا په نامان، جه بهروو یانه

خه پیام به هه ورامی

وهرگیت: باقی سه فاری (مسگهر)

می گرچه حرامست ، ولی تا که خورد
و آنگاه چه مقدار و کی و با که خورد
هر گاه که این چهار شرط آید جمع
پس می نخورد ، مردم دانا که خورد

★★★

مهی هر چهن حه رام ، تاکی مهی و هرق
چهنه و چهنی کی ، یا کهی مهی و هرق
ئه رئی چوار شهرته ، جه می بان سه رجه م
گیلهی نه و هرق ، ژیره ی مهی و هرق

★★★

ابر آمد و باز بر سر سبزه گریست
بی باده گلرنگ نمی شاید زیست
این سبزه که امروز تماشاگاه ماست
تا سبزه ی خاک ماتماشاگاه کیست؟

★★★

هه و ر ئامه و سه و و ، سه و زه یوه گره و ا
بی شه راوی سوور ، ژیاوی که ی ره و ا
ئی سه و زه ئارق ، سه یرانگا و ئیمه ن
سه یرانگا و کی بۆ ، سه و زه مان سه و ا؟

گر بر فلکم دست بدی چون یزدان
برداشتی من این فلک را ز میان
و ز نو فلکی دگر چنان ساختمی
که آزاده به کام دل رسیدی آسان

★★★

ئهر ده سم یاو ، به چهرخی گهر دوون
من پیسه پوشی ، کهرووش ته فرووتوون
جه نو گهر دوونهی ، تازه وهش کهروو
مرادوو ئازادهی ، حاصل بو بی چوون

★★★

برکوزه گری پریر کردم گذری
از خاک همی نمود هر دم هنری
من دیدم اگر ندید هر بی بصری
خاک پدرم در کف هر کوزه گری

★★★

پهری گوزهرم ، کهوت لای گوزهر
ههر سات جه خاکی ، بهر ئاری هونهر
من پی چه ما دیم ، ئهر نه دیش کووری
خاکوو بابیهیم لی ، مشتی گوزهر

به ناوی خاوه نی ، هه مووشته یک

الف- پیشه کی

ئه وشه وکه پینووسم گرتوه ته دهست و ئه مه وی گروگاله یک
سه بارهت به خه پیام و خه یال و شه را بوو مهی و چه نگ و باده و
خه م و په ژاره و مهینهت و چه رخ و فه لهک و کات و ساتی
عو م ر... بخه مه به رچاوی ئازیزتان ، شه وی شه ممه بیست و پینجی
خه رمانانی هه زار و سیسه دوو هه شتاو شه شی هه تاویه.

سی سال له مه و پیش ، خه رمانانی هه زارو و سیسه دوو په نجاو
شه شی هه تاوی له وکات و ساتانه دا وه کوو خویندکاری کیمیا
له شاری سنه ی قاره مان دریزه م به خویندن دا و له گه په کی
قه تارچیا نی ئه وشاره دا وه ک کری نشین نیشته جی بووم و ورده
ورده له گه ل فره هنگ و ئه ده بی کوردی خو م مانووس
کرد. له و سه رده مه دا خه لک زو رترله ئیسته لایه نگری کتیب و شیعر
و هونه ر و پومان و میژوو فره هنگ و داب و نه ریتی خو یان بوون.
له گه ل چه ن که س له هاوپی یان سه فره یکمان بو سا بلاغ کردو
له وی شریته یکی نه وه ده ده قیقه ئی (خه پیام به کوردی ماموستا
هه ژار) مان گیرکه وت و له گه ل خو مان هی نا مانه وه بو شاری
سنه. زه پت سه وته یکی شو له مان هه بوو رو ژانی هه یینی
ئه و شریتمانه ئه خسته سه روو پر به دل گویمان بو
پائه گرت. به راستی ئه و شیعرانه ی خه پیام به کوردیه ی
ماموستا هه ژار که به شم شالی قاله مه په پا زا وه ته وه یه کجار دل رفین
و سه رنج پاکیشن. ئه و ده م له دل خو م دا قه رارم به ست که ئه گه ر
بو ژه یک ها توو ژنم هانی و کو په یکمان بوو نیوی خه ییامی بو
هه لیزیرم. ده سال پاش ئه و قه راره (۱۳۶۶) ژنم هی نا و یه که م

مندالمان به کچ ده رچوو (۱۳۶۸) منیش نیوی- ئەندیشهی خه ییام بۆهه لبرژارد. ئیستا له م کات و ساته دا که خه ییام کردو ته هه ورامی، ئەندیشه خویندکاری کیمیایه له زانکوی کوردستان (۱۳۸۶) له شاری سنه ی قاره مان هیوادارم ئەندیشه وهک ئافره ته یکی زانای کورد سه رکه وی پو ده سکه وتی چاک له بواری عیلم و هونه رو ئەده ب بۆ گهل و هوژی به دی بیئی.

ئه وینه ی که سه باره ت به خه ییام له دلما گه شه ی کردبوو وه بیرووپای خه ییام سه باره ت به بوون و نه بوون و کۆمه لگا و چاکه و خراپه و پاره په ره ستی و حق په ره ستی و مه ی په ره ستی و مه قام په ره ستی و درۆ و ده له سه و خوشه ویستی و ئەقین و سروشت و... وای لی کردم وهک شاگرده یک پینووس بگرمه ده ست و روباعیه کانی خه ییام بخرمه سه ر رینووسی زمانی هه ورامی. ماموستاه ژار له سه ره تای خه ییام به کوردیه کهیدا ئەفه رمی: من نه هاتووم شیعره کانی خه ییام له سه ر ما که فارسیه کان بخرمه سه ر ریزمانی کوردی و وشه به وشه و به ند به به ندیم نه گۆرپوه. نه شم ویستوه فارسی فیڕی کورد بکه م. هاتووم بیرووپای خه ییام خستوه ته به رچاوی خوینه ران. من وه کوو شاگرده یکی زۆر چکۆله ی ماموستاه ژار ریگای یه که مم هه لبرژاردو به و په ری هه ست و توانای خۆمه وه هاتووم به ند به به ند و وشه به وشه چوارینه کانی خه ییام هیناوه ته سه ر زمانی هه ورامی نه م ویستوه بیرووباوه ری خه ییام فیڕی هه ورامی زمانه کان بکه م. ئەوان ده بی خوینان به خویندنێ ئەو چوارینه نه له بیرووباوه ری خه ییام تی بگهن و له ژیا نی خۆیاندا که لکی باشی لی وه ربگرن.

له وه ر گیرانی شیعر به شیعر هیه ک ه س ناتوانی و نا کرێ زه رافه ت و هونه ر و موسیقا و وه زن و ره دیف و قافییه ی شیعره یک بپاریزی. ئیستا که به و شیوه خه ییام خستوه ته به ر ده ستی

ئىۋەي ئازىز ھىوا دارم جى رەزامەندى ئىۋەي بەرپىز بىت. بۇ
ۋەرگىپرانى خەييام بە ھەورامى لە چواركتىبى خەييام كەلكم
ۋەرگرتوۋ: ۱- خەييامى سادق ھەدايت ۲- رۇبايعاتى خەييام يۇگنى
برتلس (رۇستەم ەلى ئۇف- مۇخەممەد نۇورى عۇسمانۇف) مسكو
(۱۹۵۹) ۳- خەييامى ئارتۇركرىستەن سن ، دۇكتۇرفە رەيدوونى
بەدرەئى. ۴- خەييامى مۇخەممەد ەلى فرووغى. لە خەييامى
مامۇستاهەزار بۇ ۋەرگىپرانى خەييام كەلكم ۋەر نەگرتوۋ. لە ۋ
پەرتووكانەدا لەھەرشوینەيك وا خەييام باسى مەي يان بادەي
كردبى من بە مەي يان شەراب ھىناومە. رۇبايعەكانى سادىق
ھەدايت (۱۴۴) رۇبايعىن ھەموويانم كرده ھەورامى. خەيامى يۇگنى
برتلس (۲۹۳) رۇبايعىن كە (۲۵۲) يان بەناۋى خەييام ناسراون
ۋە (۴۱) رۇبايعى دىكەيان بەناۋى لايەنگرانى خەييام ناوبانگيان
دەر كرده كە ئەوان نەيانویراۋە بەناۋى خۇيان بلىۋى بكنە ۋە
بەناۋى خەييام چوارىنەكانيان بلىۋ كرده تەۋە ۋە نەيانویراۋە لە
نيۇ كۆمەلگادا خۇيان ۋەدەر خەن.

من (۱۱۶) رۇبايعى پەرتووكى يۇگنى برتلسم ۋە رگىپراۋە تە سەر
ھەوزامى كەپىكەۋە (۲۶۰) رۇبايعى دەبن. لە پەرتووكى
ئارتۇركرىستەن سن تەنيا (۲۰) رۇبايعىم ۋەرگىپراۋە تەۋە.

ئەو رۇبايعانەي كەلە پەرتووكى مۇخەممەد ەلى فرووغى (۱۹۲)
رۇبايعىم بەرچاۋكەوت ھەموويانم لە پەرتووكەكانى دى
چاۋپىكەۋتوون. سەر جەمى چوارخشتەكەكانى ئەۋپەرتووكە
دەبنە (۲۸۰) رۇبايعى. لە تەۋاۋى ئەۋكتىبانەدا دەر دەكەۋى كە
ھىندەيك لەۋچوارىنانە تەنيا بەجى بە جى كردنى وشەكان ئالو
گۆرپان بەسەردا ھاتوۋە وزۆربەيان يەك مانامان پى رادەگەيىنن.
زۆربەي خەييام ناسەكان لايان وايە كە خەييام تەنيا خاۋەنى
(۲۵۴) رۇبايعە. ھەرچەن مامۇستا ھەزار (۵۰۰) رۇبايعى ۋەرگىپراۋە

تە سەر زمانى كۆردى .كە لەویش پادەر دەكەوى زۆربەى
 ھونراوەكان يەك ماناو مەفھووم پادەگەيىنن. ديوانى خەييام
 (۱۲۱) يا (۱۴۴) يا (۲۹۳) يا (۵۰۰) يا وەكو و ئەو پەرتوو كەى بەر
 دەستان (۲۸۰) دانە رۆباعى بگريته وە مەبەست نيه ، مەبەستى
 گرینگ ئەو ەيه ئيوەى ئازيز ليېكۆلنە وەو قەزاو ەتى لەسەربكەن.
 بەريزان ئەو چوارخستەكيانەى كە ژمارەيان لەناو پەرانىزدا ھاتو ە
 ھى خەييامى سادىق ھەدايەتن و ئەوانىتر ھى خەييامى يۆگنى
 برتلسن. خەييام بە ھەورامى پيشكەش بەتەواوى ئەدەب دۆستانى
 كۆرد، پيشكەش بەلايەنگرانى بيرووباو ەپى ھەكيم عۆمەر
 خەييامى نەيشابورى. ھەورامى بە گۆرانى ە واتەنشا:

ئارو وەشمان بۆ ، ئەيھوو تا سەواى
 چەرخ چەنى گيلۆ، مامەلە و خۆدای
 بەيدى با كەرم، سەيرانوو ويّمان
 ئى دۆنيای تاوسەر، نمەدانى پيمان

باقى سەفارى (مسگەر)

ب - خەييام بناسين

ئەبۇلفەتح غەياسەدىن عۆمەركۆپى ئىبراھىمى نەيشابورى مەشھور بە ھەكىم عۆمەرى خەييامى نەيشابورى. لەسالى (۴۲۹) مانگى كۆچى (قەمەرى) لەنەيشابور چاۋى ئازىزى بەژىن پىشكوت.

لەسالى (۵۱۷) مانگى كۆچى، كۆچى دوائى كرد. ھەفتاۋ ھەشت سال ژياۋە. لەوبلىمەتەپايەبەرزە چەن بەھرى بەكەك بەجى ماون: ۱- تە واوكردى تەقوئىمى جەلالى لەسەردەمى سەلتەنە تى جەلالەالدين مەلكشائى سەلجوقى وخواجە نىزامەالمولى وەزىرى ژىر ۲۰- تە واوكردى رەسالى نەۋرۇزنامە وكتىبى رەۋزەتۇل قلوب. ۳- ئەستىرەناسوۋ فەيلەسووفوۋ شاعىر بوە، لەمەنتىقوۋ ھىكمەت ھاۋشانى بووعەلى سىنا ناسراۋە. ۴- رىازى زانوۋعالىم بوە، لەجە بروومقابله شتى نوئشى نووسىيوە سى گۆشى خەييام- پاسكال مەشھورى خاسوۋ عامە.

خەييام وەكوۋ رىازى زانەيك :

لەنيوۋى دوۋھەمى سەدەى يازدەونيۋەى يەكەمى سەدەى دوازدەى زائىنىدا، ھىشتاكتىبە تازە عىلمىەكان، بەزمانى عەرەبى دەنوۋسران وورده ورده وەرگىرانىان دەستى پىكردبوۋ. لەئروپا بۇحىساب و كىتاب چۆرتكەيان بەكاردەبرد. سەبارەت بەگەمەومۇعەماى رىازىش شتىان دەنوۋسى .

لەم سەردەمەدا (۴۲۹) ك.م (۱۰۴۸) زائىنى خەييام لە نەيشابور لەدايك دەبى. لەئىرانى بەرلە ئىسلام لەمانگوۋسالى ھەتاۋى كەلكيان وەرگرتوۋ، پاش رووخانى ساسانىەكان وەك ولاتانى ئىسلامى مانگى كۆچى باو دەبىت و تاكوۋتروۋك لەپۇژومانگى يەزدگردى وئەسكەندەرى كەلكيان وەرگرتوۋ.

بەلابردنى مانگى ھەتاۋى ببوۋ بەھىند گىروۋگرفت

لەكارووبارى كشتووكال، كەجووتياران وەئاژەلداران لەمانگى
 ھەتاوى بۇكارووبارى خۇيان كەلكيان وەردەگرت. چەن ھۆكارى
 دى بوونە ھۆى ئەوھى كە تەقویمى ھەتاوى ئىسلاھ بكرى. خەييىام
 وھاوکارانى بوونەھۆى ئىسلاھى پۆژمىرى - جەلالى. يەكەم پۆژى
 ئەوكتاتووسات ژمىرەيان يەكەمىن پۆژى نەورۆز واتە (فەرورەدین)
 دانا. سالى (۴۵۸) كۆچى ھەتاوى، سالى سەرەتای دەس پىكردى
 تەقویمى جەلالى يا (مەلكى) دانرا.

لەوسالەداخەييىام بىستوونۆسالان بوو. لەو تەقویمەدا ھەر
 دەھەزار سال، دوو پۆژنارىكى دەبینرى.

ئەروژمىرەلەرۆژمىرى (گرىگۆرى) كەپاش پانسەدسال
 دواتردانرا، كەلەدەھەزار سال سى رۆژنارىكى
 تىدايەدەقیقتەرە. كارەكانى خەييىام لەبواری رىازىەوہ يەكەم
 وسەرسۆپھىنەرن، خەييىام بۆيەكەم جارلەمىژووى رىازىەوہ
 رايگەياند: (قەت ناتوانىن موعادلەى دەرەجەسى بەيارمەتى
 خەتكىشووپەرگارلەھىندسەدا حەل بكەين. دەلىلى ئەم شەش
 سىنفە، جگە بە يارمەتى لەتەكانى مەخرووتى رىگاچارەيكى -
 دىكەى نىە). بەكۆش—شووتەقالاى زۆرەوہ توانى
 موعادلەدەرەجەسىكان بەكەلك وەرگرتن لەتيكەمەخرووتىەكان
 حەلبكاتوو ئىمكانى دووجوابيان ليك بداتەوہ. ئەوباسى رەقەمى
 (عەدەدى) بەردەوام (پەيوەستەى) كردوہوعەدەدى حەقىقى، شى
 كردوہوتەوہو، كارەكانى خەييىام سەرەتای پەيدا بوون و كامل بوونى
 ئانالىزى رىازىە. خەييىام بەوزانستەگەىشتبوو كە: (ھەرشتەيكى
 پەيوەستەيا) (مۆرەكەب) و بەردەوام، لەزەرەيەيك پىك نايت
 كەچكۆلەوچكۆلەترنەكرىتەوہ، لەبواری رىازىەوہئەتوانىن
 ھەرشتەيك (مقدار) تابىنىھايەت چكۆلەوچكۆلەتربكەين. خەييىام
 سەبارەت بەئەسلى پىنجەمى ئوقلىدۆس كەسەبارەت بەدوو خەتى

پاس و ھاوشان باس دەکا ليکۆلینەو ھى قوولى
لەھىندسەداهەيە،خەتەيکى راستى کيشا ولەسەر ووبنى ئەوخيتەدا
دوو خەتتى راستى روو بەخوار کەھاوشانى يەکتربوون
کيشاوپاشان وتى:

ئەرلەبنى ئەودوووخيتەداخيتەيکى ھاوشانى خيتتى يەکەم
(لاو ەلا)رەسم بکەين چوارگۆشەيەيکمان دەبى،کەدوووزاويەى
ھاوشانووبەرانبەر ووقائيمەو(۹۰)دەرەجەى دەبى کەھەردوو
خەتتى ئەملاوئەولاي-ئەوزاويەيەدریزيان يەکسانە.خەييام
ئەوچوارگۆشەيەى بە چوارگۆشەى قائىم (متساوى الساقين) ناو
برد.خەييام بەکەلک وەرگرتن لە بۆرھانى(خەلەف)بەرەبەرى
ئەودوووزاويەيەى سەلماندوو ئيمکانى سى حالەتى پيش هينا : ۱-
زاويەى حادە ۲-زاويەى مۆنفەررەجە ۳-زاويەى قائىمە خەييام
لەئسلى ھاوئەرزىوھاوشانى کەلکى وەرگرت ووتى : ناتوانن
حاددەيامۆنفەررەجە بن.بەکەلک بوونى کارەکانى خەييام لە
شوینەى تردايە،ئەوسى حالەتەى کە بۆچوارگۆشەى
دوو قائىمەى(متساوى الساقين) دانا.سى ھىندسەى جياوازيان
ھەيە:الف-حالەتى زاويەى (۹۰) دەرەجە،ياقائىم بەرانبەر بە
ھىندسەى ئوقليدسى.ب-حالەتى زاويەى حاددە،
بەرانبەر بەھىندسەى لباچفسكى.

ج- حالەتى زاويەى مۆنفەررەجە ،بەرانبەر بەھىندسەى ريمانى.
خواجەنەسیرەالدینى تووسى کارەکانى خەييامى بەلاتین
دەرھینا(ساكرى) رىازى زانى ئىتالىا ويستى سەبارەت بە
زاويەى حاددەومۆنفەررەجە، چوارگۆشەى خەييام رەتکاتەو
کەنەيتوانى .کارەکانى (ساكرى) سەرەتايەيک بوون بۆکارەکانى
(گەوس) و (يانووش) و (بايارى) و (لباچفسكى) کەبوونە پیکھاتنى
ھىندسەى غەيرى ئوقليدسى.بەداخەو ەئەو رۆ،لە زۆربەى

کتیبه کانی میژووی پیا زیدا، لهو چوارگۆشهیه، به نیوی،
چوارگۆشه ی (ساگری) ناوده به ن. که به حق ده بوایه به چوارگۆشه ی
خه ییام، ناوبانگی ده ربکردایا. به لی: کاره کانی خه ییام
سه ره تایه یک بوون بۆناساندنی هیندسه ی ناو قلیدسی.

به ناحه ق نه بوه که خه ییام ئاوا فه رموو یه تی:

«ساقی پیاله ی په ر، بنیه لی ده سیم / باعاله م بیزاربانی جه
مه سیم / من ئادی زانوو یاگی گرد که سیم / ئیتر که ی ته رسوو جه
توفوو نه سیم»

«ساقی خه فه توو فره و ناحه زان / مه وه ره و زانه جه ویچ
ناپه زان / تو به سۆز شمشال ئی دۆنیات به زان / په س، بات نه ی و
مه ی، ئادینی نه زان»

خه ییام بیروو باوه پی خۆی له چوار چیه ی ئه و شیعرانه بۆ
دۆستوولایه نگرانی خۆی داناوه. ئه و شیعرانه له سه رده می
ئه و دابلاونه کراونه ته وه و پاش فه وتی خه ییام شیعه کانی
بلاو بوونه ته وه. چوارینه کانی خه ییام به ته واوی زمانه زیندوه کانی
دۆنیا وه رگیراونه ته وه. ئه و رۆباعیانه زۆرتر بوونه ته هۆی ناسینی
خه ییام به دۆنیا. له سالی (۱۸۵۹) زائینی پیتیر جرالدی ئینگلیسی
که شاره زای زمانی فارسی بوه، رۆباعیات خه ییامی وه رگیراوه ته
سه ر زمانی ئینگلیسی، به وشیه خه ییامی به ئوروپا ناسیوه
و ئوروپایه کانیش ئیرانیان به ناوی خه ییامه وه ناسیوه.

بۆچی به ئه بوالفه تح غه یاسه الدین عوممه ر- خه ییامیان وتوه
شته یکی روون نیه، هینده یک ده لێن باوکی ته و بلیمه ته پایه به رزه
خه یمه دوور بوه بۆینه نازناوی خه ییامی ده رکردوه. خه ییام
له سه رده می خۆیدا به فه یله سووف و حۆجه تواله ق ناسراوه.

ئه ره ستوو سه بهاره ت به ئه ده بیات به فه رمی: له نیو
کۆمه لگادانه ده بیات دوو ئه رکی به سه رشانه وه یه.

یه که میان: له زهت و خوشی گه یانندن به رۆحی گشتی.
 دوو هه میان: دهرس و هرگرتنی خه لک له رینگالی نووسراوه کان.
 پهس چوارینه کانی خه ییام هه له زهتی رۆحیمان پی ده گه یین و ه
 هه لیان دهرس و هر ده گرین. زور له شاعیر و نووسه رانی فارس
 و عه ره ب و تۆرک، به تایبته شاعیرانی کورد و ه کو نالی و ناری و
 سهیدی و بیسارانی و هه ژار و هیمن و مهولهوی و میرزائه و لقادری
 پاوه ئی و میرزا شفیع و هی تر- له چوارینه کانی خه ییام و
 بیروباوه پی شه و ئیلهامیان و هرگرتوه. شایانی شه و هه یه
 شاره زایانی فره ههنگ و ته ده بی کۆردی له و باره وه لی بکۆلنه وه.
 کاک کوورشی تارمی که خه ییامی صادق هه دایه تی بآو
 کردوه ته وه، شه فره می: روباعیاتی خه ییام له هه شتا تا هه زار و
 دووسه ده گرته وه، به نام شه وانه ی که بیرووباوه پی خه ییام
 راده گه یین، سه رجه م ده گه نه (۱۴۴) روباعی. بویه صادق
 هه دایه تیش، شه و (۱۴۴) روباعی هه یناوه و له بواری جۆراوجۆری
 ژياندا، ده سه ته به ندی کردون. روباعیاتی خه ییام له م بوارانده دا
 ده دوین: ئیلاهی و سرۆشتی، دنوئا و مافیهاش، ده هری، سۆفی
 گه ری، خه م و شادی، له زهت و مهینه ت، به دبینی و خوش
 بینی، ته ناسۆخ و ئیفیۆنی، و افۆری، مهنگی، بهنگی، شه هوه ت
 په رهستی و مۆرتازی، مادیگه ری و لامه زه بی و په ندی و خودایی و
 شه لواتی و شه فینی سرۆشت و مرووف و هی تر... هیندکه س
 شه لین: خه ییام، هه رساته یک له سه ر بیرووباوه په یکدا بو، به نام
 به هۆنینه وهی شه و شیعرانه ی خواره وه بۆمان دهر ده که وهی که
 خه ییام له سه رده می ژيانیدا له سه ر یه ک بیرووباوه پی ژیاوه و ئال
 وگۆری زۆر به سه ر باوه پی شه و دا نه هاتوه. شه و چوارینه ی
 خه ییام شه و پاستیه مان بۆ ده سه لمینن:

چوارینه کانی سه‌رده می لاویه تی:

هرچند که رنگ و روی زیباست مرا
چون لاله رخ و چون سرو بالاست مرا
معلوم نشد که در طربخانه ی خاک
نقاش ازل بهر چه آراست مرا

★★★

هه ر چه‌نده هه‌نم ، په‌نگ و رووی زه‌ریف
گۆ‌نام گۆلّ په‌نگ و بالّا به‌رز ، شه‌ریف
په‌یم مه‌علووم نه‌وی ، جه سازخانه ی خاک
نه‌قاشی شه‌زهلّ، چی ره‌شت ئیّ هه‌ریف

★★★

امروز که نوبت جوانی من است
می نوشم از آن که زندگانی من است
عیبم مکنید، گرچه تلخ است خوش است
تلخ است چرا که زندگانی من است

★★★

ئارۆ که نۆ‌گه‌و ، جوانی منه‌ن
چانه‌ی مه‌نۆ‌شوو ، که ژیه‌وای منه‌ن
عه‌بیم مه‌که‌ردی ، تالّه‌نو و ده‌شه‌ن
تالیش چوون تالی ، ئیّ ژیه‌وای منه‌ن

چوارینه کانی ، سه رده می پیری خه ییام:

افسوس که نامه ی جوانی طی شد
و آن تازه بهار زندگانی دی شد
حالی که ورا نام جوانی گفتند
معلوم نشد که او کی آمد و کی شد

★★★

داخه که نامه و جه وانیم وهر بی
تازه و هه هارم، به زمسان سه رشی
حالیوه پادی، جه وانیشان وات
پهیم مه علووم نه وی، که ی نامه و به رشی

★★★

من دامن زهد و توبه طی خواهم کرد
با موی سپید ، قصد می خواهم کرد
پیمانه ی عمر من به هفتاد رسید
این دم نکنم نشاط ، کی خواهم کرد

★★★

من دامنه و پاکی و، هه م توبه ی دپوو
به ریشی چه رمه م ، شه راوه ی و هروو
پهیمانه و عؤمریم ، یاوا به هه فتا
ئی سات و هه نه بوو، که ی و هه شییه ی که روو؟

له کتیه کانی مونس الاحرار، مرساد العبادی نجم الدین رازی و ره زه نهی برلین شیعره کانی خه ییام هاتوون، وه سادق هه دایه ت له وان که لکی وه رگرتوه. به بیرو و پاری من خه ییام که باسی کات و ساتم بۆده کا، ئه وه مان پی را ده گهینی، که قه دری ئه وساته به نرخانه بزانی که تیایدا ده ژین و له هه موو ساته یک دهم و چاو و دهس و پی خومان بپاری زین. گۆی بۆ وشه ی جوان و پیک و پیک و سۆزی بۆلۆل و خۆپه ی ئاوه کان رابگرین. له وساتانه دا، درۆ و دزی و حیز ئه کهین، قه دری یه کتر بزانی، که سه یک وه کوو خه ییام ناتوانی هه موو سات به مهستی راییویری و له هه مان کاتیشدا، فه یله سووف و ئه ستیره ناس و ریازی زانو و حوچه تو الحق بیّت. خه ییام ئه فه رمی: بالهیره دا به هه شته یک ساز کهین، یانی ئه ر ئیمه له م دونیا یه دا، بیرو و باوه پروو هه لّس و که و تمان له نیو کۆمه لگا به شیوه یه یک بیّت، که ژیان به راحت و دلخوش تیپه ر بیّت، خه م و په ژاره و نا کۆکی و هه ژاری وزۆلم و زۆر و چه و ساندنه وه ی یه کتر له نیو ماندا نه مینی، ژیان تامه یکی دیکه ی ده بی بۆ هه مووان و دۆنیا وه ک به هه شته لی دی، به لام ئیمه ئه و دۆنیا مانه به کرده وه ی خۆمان. کرده ته جه حه ننه مه یکی ئه و تو که جی حه سانه وه ی تیایا به دی ناکهین. پیغه مبه ریش دروودی خودای له سه ر بیّت فه رموو یه تی: دونیا مه زای دوارۆژه، هه رچی بکیلی ئه وه ی دپوینه ده که ی. خه ییام ئه فه رمی:

ساقی چوون جاران، جام گیره وه دهس
خه میم فرینی، لیم به فریا پهس
بۆبا به هه شته ی، پیوه وهش کهرم
به هه شتوو خودای، به چه م نه دیه ن کهس

خەييام ئەرباسى كۈوزە ي پرمەي ياهۇمەي پېرشەرابمان
بۆدەكە، يا ئەمانخاتەو ە بىرى لەيل ونەھاروويار ونار، ئەلى:
و ەخت وکات وسات وعۆمر، دووپات نابىتەو ە، سەھلووئاسان
لەدەستى بەرمەدەن تەنيا يەك را مافى ئەو ەتان ەيە لەسەر
ئەوئەرزە را بویرن با بە شەپوو شۆپووخوین مژى و ەناسە
ھەلکىشان ئەو ساتە بەنرخانە لەدەستان دەرئەچى . بەحاکمانى
دۇنيا رادەگەينى لەرا بردو لەژيانى پاشايانى بەرلە خۇتان
عیبەرەت و ەربگرن، دەسکەوتى شاھان چ بو ە؟ خەييام لەوبارەو ە
ئەفەرمى:

قەسرى و ە بارام، کە چا جامش گرت
کەلەي زاو، پواسەي، خاس نارامش گرت
بارام کە گوپى، گىرى گرد و ەختەي
وينات چ جورى، گوپ بارامش گرت

پەپوو سلىمانەيم، دى بارەگاي تووس
گىرتەبىش نە چنگ، کەللەي کەيكاووس
پاکەللەي واچى: ئاخ وداخ و دەرد
کۇن قەقەبووى کەو، ئەي کۇن نالەي تووس

پىگاوتەرىقەتەيک کە خەييام پىمان ، پىشان دەدا، رىگايەيکە
غەيرى راستى ودرۇستى وخۇشى ونەلامەتى وپاکى راستەقىنە و
خۇشەويستى مرقۇف وسرۇشت، چى ترى تىدابەدى ناکەين.
رىگايەيکە دوورلەخۇين مژى و دل پەقى وتوورەئى وخۇپەرەستى.

خەييام ئەفەرمى:

خييام اگر ز بادە مستى خوش باش
با ماھر خى اگر نشستى خوش باش
چون عاقبت کار جهان هستى نيستى ست
انگار که نيستى چو هستى خوش باش

★★★

خەييام ئەر بە مەي، مەسەنى وەش بە
لاو مانگە ديمەي، نيشتەنى وەش بە
چوون عاقىبەتوو، جيهانى فۆتياين
زانە كەنيەنى، چوون ھەنى وەش بە

خەييام بە ئىمە رادەگەيىنى كە دەس لە خۆ پەرەستى ھەلبگرين،
زەريف و جوان پەرەست بين:

چن قۆزى سەر نە، بە مەي مەووكەم
مشتەو خەسيىچ، وازە بۆ كەم كەم
ئيبليس جەشەر او، وارداياش يەك نەم
دوى ھەزار سۆجدى، بەرى پەي ئادەم

خەييام بە ئالو گوپى ژيان و گوپانى لەشى بە شەرو تەناسۆخ
باوھپى ھەبوھ، وەك ئەفەرمى:

پيايوھ تەنيام دى، عمارەتوو سانى
جە ھەر شىلاينە، شەكەت بى ومانى
بە زمانوو حالى، ئاھەپى واچيش:
ھيواش پيسە من، شىلات پەي بانى

من هیږی شهوی، پیالهم دا توه نهی
خاس سهرمهس بیڼی وبه قاقا خوښه ی
به زمانو حال، ئا پیاله واتش:
یهک ږو من چوون تو، پیالهم دا توه نهی

چوارینه کانی خه ښام دوازده یا پانزده هیجائین، به لام من ټو
چوارینه هم، به ده هیجائی وهرگیراوه ته سهر زمانی هورامی،
و شهی که متر له دهس رهسی مندا بو. من به و په پی هه ستو
توانای خومه و به و شیوه خه ښام کرده هورامی و هیوادارم به
که لک بیت و نازیزان له که موو کوږپیه کانی چاوپوښی که نوو، ږو
ږیکووپیک کردنی ټم دیوانه له داهاتوودا یارمه تیمان بدهن.
به قه ولی ټهره ستو، هیوادارم ټو شیعرانه له زه تی رو حیتان
پی ببه خشن و ږیگا پیشانده رتان بن بو ږا بواردنی ساتووکاتی
به که لکتان و دهرسی چاکیان لی وهر بگرن، به و هیوايه.
خه ښام له روباعیه یکدا ټه فهرمی:

یاران به موافقت چو دیدار کنید
باید که ز دوست یاد بسیار کنید
چون باده ی خوشگوار نوشید به هم
نوبت چو به ما رسد نگوئسار کنید

یاران به مهیل وی، دیداره ی که ردی
جه دوسی خاستان، فره یاده ی که ردی
پیوه نوشاتان، شهراوه ی و هس تام
نوگه مان یاوا، سهر لیژهی که ردی

منیش بهو بۆنه وه کهو توومه ته یادی دوو دۆستی
 ئازیزو وخۆشه ویستی خۆم، کاک میرزا ئەحمەدی عەزیزی،
 که چه رخی چه پ گەرد له گەل ویدا ساز نه بوو ئەویش هەر وهک
 سادق هه دایهت، سازی ناسازی جوانه مه رگی خۆی له بۆکۆک
 کردین و به دله یکی ناشاد و پڕ ئاوات پشتی له خۆشه ویستان کردو
 تاماوین یادوو بیرى ئازیزی له دلماندا زیندوه.

کاک ئەحمەدی شاملوو ئەفه رمی: ته نیا دهنگ ده مینی، دهنگی
 له گوێ چه مان زرن گه ی دی. دیسان یادی مامۆستای دلسۆزی
 قۆتابخانه کانی مه ریوان، کاک به رزانی به همە نی دلم ده له رزینی.
 به رزان سه ره به رز ژیا، هه مووکات وسات دلی به هیوای پێشکه وتی
 ولاته که ی لیی ده داو، ژیا نی خۆی بۆ فیرکردنی عیلم و ئەده ب
 به مندالان ته رخان کرد. بۆیه: له ناکاو/ خۆین په گی به ره بوو/
 نه خۆشی لۆسمی/ یه خه ی گرتبوو/ یهک ساله یک ناساز
 /کزووزۆرلاواز/ له نه خۆشخانه ی، ئارادی تاران/ دوور کهوت له
 یاران/ کیمیا ده رمانی، چاری ده رد نه کرد/ به رزان به ناچار، رووی
 له سۆنید کرد/ به رزان بۆساته یک/ ته نیا یهک ساله یک/ له ش
 ساخووشادان/ له باوه ش یاران/ دوور له ئە غیاران/ ژیا بی خه مان
 /له باوه ش خزمی/ خه م له دل سپی/ به لām له ناکاو/ ئاوا درا قاو:
 به دیوه زمه ی مه رگ/ به رزان جوانه مه رگ/ گۆپی غه ربی
 /له یۆتۆبۆری/ دوور له نیشتمان،

ناگری سه بووری/ له وی نازانن/ کێیه خه وتوه/ له ژیرئه و
 خاکه، زامداروو خه مین/ ئاوا که وتوه.

یادی به پیزان کاک به رزان و میرزا ئەحمەد پیرۆز بی. میرزا بی
 دروو ده له سه ژیا، روو خۆش، میماندارو جی متمانه ی خه لکی
 ئاوائی بوو. یادی مردوانی هه مووتان به خیر. هه ورامی واته نشا:

گه ردوون به د کاري، به يني دلانه
گه ردوون خه زاني، باخچه ي گولانه
گه ردوون هه ر پوژهي، دوژمن پياوه يکه
ژه هري کوشه نده ي، خاوه ن ناوه يکه

بامنيش واچوو:

بلمی پیرایي، پیری نه یـشابوور
بیروو باوه رش، برپه نش سنوور
با زانم چيشه ن، تو شه ش جه رای دوور
خه ییام هه ز که ری، و یارمیش چوون حوور

★★★

نامیت ناسه روو، گرد زوانیوه
به گرد زوانه ي، مه لاونا ته وه
بی نام نيشاني، چی جیهان به لام
گرد زه پي تو پیه يم، موانانیوه

باقی سه فاری (مسگه ر)

۱۳۸۶/۶/۳۰ مریوان

(۲۱ سپتامبر ۲۰۰۷)

ج - به شوو یه کی - رازه و بیهی (خلقه تی)
خه ییامی سادق هه دایهت:

(۱)

هه رچه نده هه نم ، رهنگ و رووی زه ریف
گۆنام گۆل رهنگ و ، بالآ بهرز شه ریف
لیم مه علووم نه وی ، جه سازخانه ی خاک
نه قاش جه نه زه ل ، چی رهشت ئی حه ریف
(یا)

چه م وده م زه ریف ، وهش رهنگه نا من
سه رو قامهت و ، گۆل رهنگه نا من
لیم مه علووم نه وی ، جه سازخانه ی خاک
نه قاشی نه زه ل ، چی رهشته نا من

(۲)

نه وه ل به په له ، په ی بیهی ئارداش
جه حه یات غه یری ، حیرهت پیم نه دّاش
به زور کۆچمان که رد ، نه زانامان چی ؟
چی ئامه و بیهی ، مه قسوود چیش ؟ به رد اش

(۳)

به ئامه یم گه ردوون ، قازانجه یش نه که رد
به لوا یچم یا گه و ، مه قامه یش نه وه رد
من جه هیچ که سی ، نه ژنه ویم به گۆش
چی پاسه ئارداش ، په ی چی پیسه به رد ؟

بخش اوّل - راز آفرینش

(۱)

هر چند که رنگ و روی زیباست مرا
چون لاله رخ و چو سرو بالاست مرا
معلوم نشد که در طربخانه ی خاک
نقّاشِ ازل بهر چه آراست مرا

(۲)

آورد به اضطرارم اوّل به وجود
جز حیرتم از حیات چیزی نفزود
رفتیم به اکراه و ندانیم چه بود
زین آمدن و بودن و رفتن مقصود

(۳)

از آمدنم نبود گردون را سود
وز رفتن من جاه و جلالش نفزود
وز هیچکسی نیز دو گوشم نشنود
کاین آمدن و رفتنم از بهر چه بود

(٤)

دله تۆ به سې، ته سرار نـمـیاوی
جه نۆقتـهـی زیرهـک، زانای نـمـیاوی
چی به مهی و جام، به هه شتهی وهش کهر
چاگه به هه شتهن، یاوی، نه یاوی

(٥)

دله جه هیات، ئه تۆزه ی زانی
جه مهـرگیچ تهـسرار، ئیلاهی زانی
ئارۆ چه نی ویت، هیچت نه زانا
سه وای دوورجه وی، تۆ چیوه ی زانی؟

(٦)

تا که ی دهو وه نه، سه روو دهـریای خشت
بیزارنا جه بۆت، پهـرهـستای که نـشت
خه پیام کی واتش؟ دووزه خپوه هـن
کی لوا جه هـنـهـم، کی تامۆ به هـشت؟

(٧)

سپروو نه زه ئیت، نه زانا چوون من
ئی قسه پـهـر مانایت، نه وانا چوون من
نا پهـش پهـرده نه، قسـی ئه من و تۆ
پهـرده بگنۆره، نهـمانـی چوون من

(۴)

ای دل تو به ادراکِ معما نرسی
در نکته زیرکانِ دانا نرسی
اینجا ز می و جام بهشتی می ساز
کآنجا که بهشت است رسی یا نرسی

(۵)

دل سر حیات اگر کماهی دانست
در مرگ هم اسرارِ الهی دانست
امروز که با خودی ندانستی هیچ
فردا که ز خود روی چه خواهی دانست؟

(۶)

تا چند زنم به روی دریاها خشت؟
بیزار شدم ز بت پرستان و کنشت
خیام که گفت دوزخی خواهد بود؟
که رفت به دوزخ و که آمد ز بهشت؟

(۷)

اسرار ازل را نه تو دانی و نه من
وین حرفِ معما نه تو خوانی و نه من
هست از پس پرده گفتگوی من و تو
چون پرده برافتد نه تو مانی و نه من

(۸)

به حروو بیهیما، ئامه ن جه نه بیه ی
 کین گه وهه ر ته حقیق، بساڤو پهی پهی
 هه رکه س قسی وه، سه سه ریه ش واته و
 چانه ی واقعی نه، که س نه که ردن ته ی

(۹)

هه ر چی وه ی ئینا، لی ئی هه یوانی
 ی نا گه سه رنجوو، زانا و ژیرانی
 هانا سه ر رسته ی، هوش گم نه که ری
 ژیریچ مه ویاراش، به سه رگه ردانی

(۱۰)

دووره ی لی شه نه، هه ن ئامه و لوه یمان
 نه دمائیش هه ن وو نه سه رش په یدان
 که س ده مه یش نه دان، جه ئی مه عنای پاس
 ئامه یمان جه کو؟ پهی کو ی لوه یمان؟

(۸)

این بحرِ وجود آمده بیرون ز نهفت
کس نیست که این گوهرِ تحقیق بسفت
هر کس سخنی از سرِ سودا گفته ست
زان روی که هست کس نمی داند گفت

(۹)

اجرام که ساکنانِ این ایوانند
اسبابِ ترددِ خردمندانند
هان تا سرِ رشته ی خرد گم نکنی
کآنان که مدبرند سرگردانند

(۱۰)

دوری که در او آمدن و رفتنِ ماست
او را نه نهایت، نه بدایت پیدا است
کس می نزد دمی در این معنی راست
کاین آمدن از کجا و رفتن به کجاست

(۱۱)

دارا تیکەن کەرد، تەبعی جۆرا و جۆر
پەئە چیشی و ستش، لی ئی کەم و کۆر؟
ئەگەر خاس نامە، مێریائیش پەئە چی؟
ئەگەر خاس نامە، کی کیشاش بە زۆر
(یا)

دارا تیکەل کەرد، تەبعی جۆرا و جۆر
ئەئە پەئە چی و ستش، لی ئی کەم و کۆر؟
ئەر ئاد خاس نامە، پەئە چیشی مەردش؟
ئەگەر خاس نامە، کی کیشاش پا جۆر؟

(۱۲)

جۆملەشان جەم بی، ئەدی و زانا
لی جەمعی کەمال، ویشان شەم زانا
چی شەو تارێ، پاشا نەنیا بەر
وەریشان پۆرە کەوت، پازەیشا وانا

(۱۳)

ئانی چی وەلتەر، لوای ئەئە ساقی
لی خاکی قۆزی، وتی ئەئە ساقی
لوە مەئە وەرە و حەق جە من ژنەو
ھەرچیو یشان وات، وابی ئەئە ساقی

(۱۱)

دارنده چو ترکیبِ طبایع آراست
از بهر چه اوفکندش اندر کم و کاست؟
گر نیک آمد، شکستن از بهر چه بود؟
ور نیک نیامد این صُور، عیب کراست؟

(۱۲)

آنان که محیطِ فضل و آداب شدند
در جمعِ کمالِ شمعِ اصحاب شدند
ره زین شبِ تاریک نبردند برون
گفتند فسانه ای و در خواب شدند

(۱۳)

آنان که ز پیش رفته اند ای ساقی
در خاکِ غرور خفته اند ای ساقی
رو بادِ خور و حقیقت از من بشنو
باد است هر آنچه گفته اند ای ساقی

(۱۴)

بى خەوەر گەوھەر، بى مەعنەى ساوا
چى چەرخ چن قسىشا، واتى پەى ساوا
جە ئەسرار جىھان، ھىچشان نەزانا
پا رازا وتى، چوون كۆر پەى ساوا

(۱۵)

گاوەين جە ئاسمان، ناکۆلى پەروين
گاوەين ناديار، ناجە چىر زەمين
ئەگەر بينانى و، چەمىت حەق وينا
سەزوو چىر گاوان، مشتيوہ ھەروين

(۱۴)

آن بی خبزان که دُرّ معنی سفتند
در چرخ به انواع سخنها گفتند
آگه چونگشتند بر اسرار جهان
اول ز نخی زدند و آخر خفتند

(۱۵)

گاوی ست بر آسمان قرین پروین
گاوی ست دگر نهفته در زیر زمین
گر بینایی، چشم حقیقت بگشا
زیر و زبر دو گاو مستی خر بین

خە ييامى يۆگنى برتلسر

(۱۶)

ئانى رىنگالىھو، دۇنيائى ئادىنى
سەر پىۋىي فەلەك، ويرنە كالىنى
پەي مەعرە فەتو، زاتىت چوون فەلەك
ويل و سەرنگوون، سەر گەردانىنى

(۱۷)

ئانى كۆنىنى و ئانىش تازىنى
يۆ شۆنە ويۆ يرە، يۆ يۆ لوانى
ملىك و مال دۇنيائى، نمەمانۆ باقى
ميان، ملانى و ملى و لوانى

(۱۸)

يارەب تۆ ھەرەت، شىلان چىش كەروو
كەم و كۆپى من، چىيان چىش كەروو
ھەر خاسى و خراوھى، جە من سەر ھۆردۆ
تۆ نويست سەرم، بەوسان چىش كەروو

(۱۹)

من زانوو نيەنا، چى تەرسوو جەلوای
چارىوای وەشتەر، لام تا چى ژىوای
گيانىوھن بەقەرەن، دانىش خۇداوھند
تەسلىمش كەروو، سەر وەختو لوانى

(۲۰)

چوون تۆپی تۆپ قار، سه رگه شته و قه زای
چه پوو پاس مه لی، نه وی ناره زای
ئا که س تۆش پاسه، وستهن ته پوو کو
ئاد خاسته زانو، ساخیبوو قه زای

(۲۱)

ئاویوه بی می، جه که مه ر نریا
به ئه یر هه وه سه ی، چاگه به ر کریا
سه واین که وایوه، خاکیمان به ر ق
تو ومه ی و یاردیش، دوی دهم بی ریا

(۲۲)

چاپاک ئاممی و، ناپاک بی می
وه ش حال ئاممی وخه مناک کریه می
جه ئاوه و دیده ی و ئه یری دل بی می
عۆمره یمان داواو، لی خاک نریه می

(۲۳)

گەردوون جە زەمىن، بەرناردەن گۆلەى
تەنە ژاكناشوو، نەنياش تۆى گلەى
ئەگەر ھەور ئاوەو، لى خاكى بەرۆ
ھوون ياران وارۆ، تاحەشر پاي گۆلەى
(يا)

گەردوون جە زەمىن، بەرناردەن گۆلەى
تەنە ژاكنۆشوو، نەنيۆش تۆى گلەى
ئەر ھەورەى ئاوەو، لى خاكى بەرۆ
تا حەشر ھوون ياران، وارو پاي گۆلەى

(۲۴)

ئەھلوو قەورسانى، گرد بى تەپوو تۆز
زەپە زەپەى لەش، كنياوە بە سۆز
ئاخ چ شەراوەين، كە تا مانۆش پۆ
بى خەوەر جە وى و كار گنم لى تۆز

(۲۵)

وەلتەر چانەيە، خەم ھىرش بارۆ
واچە پابۆتى، مەى رەنگ وەش بارۆ
مەر چىرخاكيىنى (زەپ)، غافلى نەزان
يۆ بنيۆت خاكوو، يۆش بەرت بارۆ؟

(٢٦)

گه ردوون به هيچ كهس، نه واتهن ئى ٲاز
چهنى كوشت هه زار، مه حموودو ئه ٲياز
مهى وهر نمه به خشان، ٲيت عومرى دراز
كه سهى كوچش كهرد، ئيترنه يوه باز

(٢٧)

ئانى دونياشان، چير ٲانه سوونا
ٲهى به دهس ئاردهيش، دوى ٲاشان ٲيما
چينهيه فره تهر، ههرگيز نمه زانا
جه كاروو دونيائى، ٲاسه ههن، زانا

(٢٨)

ئيمه ٲيسهنمى، شهراو كوئه و نو
عالمى وره شم، به دوى دانى جو
واتت: دماو مهرگى، چ ياگهى ملى؟
بارهم ٲهى شهراو، ملى، ٲهى ههركو

(٢٩)

ماچان ئاگه سا، ٲاريز كه رينى
به شيوهى مهمران، مه وانهى زيننى
چهنى مهى ويار، بوو يارم ههردهم
تا ٲاسه جه خه شر، بيميوه زيننى

(۳۰)

خه فه توو مالی و، خه سره توو دونیای
کاکه کهم وهره، کی مهن تاسه وای
ئی چن نهفه سوو، عۆمریته قهرزه
پا قهرزه ی به قهرز، ژیه تا سه وای

(۳۱)

تاکه ی گیرۆ دهی، رهنگ و بۆ مهوی
شوئه و هه رخاسوو، خراوه ی ره په می
ئه ره هانه و بلی، یا زه مزه م بینه
ئاخر سه ره لی خاک، پاسه گم مهوی

(۳۲)

ئه سراروو دونیای، پاسه ننا دهفته ره
واته یش نمه تاوم، فۆتیۆ گیانوو سه ره
ژیره ی نمه وینم، په یمان بۆ ئه هلی
که ی واته یش تاوم، ئانه ی نا جه سه ره

(۳۳)

گرد کاره ی به مه یل، ئیمه نمه گیلۆ
ته قالاو ویرمان، کو گهره گیلۆ؟
گرد ساته ی نیشم، په ی خه موو ئانه ی
دیر ئامیمی و چه رخ، چ زوو مه گیلۆ

(۳۴)

رهبی جه بیهو ویّم، فره تیر بیهنان
پهئ ئی دلتەنگی ودهس تهنگیم بیهنان
تۆ جه ههر نهو یهئ، بیهئ بهرماری
جه ئی نهو یهیمه، دهم واچوو بیهنان

(۳۵)

رۆحهئ پاکته رهن، جه پاکی ئاخای
ئامهن میمانیت، جه عالمهئ پاک
پیالیوه مهیم ده، واچوو: یامه ده
وهلتەر که واچۆ: (أَنعَمَ اللَّهُ مِمَّا سَاك)

(۳۶)

وهرمه نه بیئی، فره زانیوه وات:
هیچ کهس وهرمه نه، نیاوان به ئاوات
چی مهوسه ته جهل، چه ئی وهرم جفتهن
مهئ وهر چافره، مهوسی چوون باوات

د - بەشوودوی - ھەردە و زیندەگی - سادق ھەدایەت:

(۳۷)

ئارۆ کە نوگەو ، جەوانی منەن
بە چانەئە نۆشوو، وەش حالێ منەن
عەبیم مەکەردی، تالەن و وەشەن
تالیش چوون تالی، شەوو پۆی منەن

(۳۸)

بە من بیائامەیم، ھەرگیز من نەینی
بە من بیالوہیم، ھەرگیز نەلینی
خاستەرەن نەوئ، لی ویرانینە
من نە ئەینی و نە بیینی و نە لوینی
(یا)

دۆنیائامەئ بە ، من بیانەینی
لسوایش بە مەیلەم ، بیانەلینی
خاستەرەن نەوئ، لی ویرانینە
من نە ئەینی و نە بیینی و نە لوینی

(۳۹)

جەئامەو لوہیمان ، قازانجی وە کۆن
جە تاتاو عۆمری ، تالە موویوہ کۆن
لی چەرخێ گەردوون ، گیانی چن پاگان
مەسۆچۆ و بۆ خاک ، دووکەلی وە کۆن

بخش دوّم - دردِ زندگی

(۱۶)

امروز که نوبتِ جوانیّ من است
می نوشم از آن که کامرانیّ من است
عیبم مکنید، گرچه تلخ است خوش است
تلخ است از آن که زندگانیّ من است

(۱۷)

گر آمدنم به من بُدی، نامدمی
ور نیز شدن به من بُدی، کی شدمی؟
بِه زان نبدی که اندرین دیرِ خراب
نه آمدمی، نه شدمی، نه بُدمی

(۱۸)

از آمدن و رفتنِ ما سودی کو؟
وز تارِ وجودِ عمرِ ما پودی کو؟
در چنبرِ چرخِ جانِ چندینِ پاگان
می سوزد و خاک می شود، دودی کو؟

(٤٠)

داخه کهم بی که لک ، ٲٲسه ٲوویایمی
به داسی گهر دوون ، خاس خاس سوویایمی
شاخ وو داخ وو دهر د ، تاجه ممان واز که رد
نیاوایمی ئاوات ، چ زوو فوئیایمی

(٤١)

گرد ساتهی یار هت ، نه باوهش تو بو
له زه توو دؤنیا یت ، خاس چه شته بو تو
ئاخر سه ر مه وو ، کوچ که ری و بلی
وهر مه ین دیه بو ت ، چی گرساتیو تو

(٤٢)

جه وهش دلیمان ، غه یر نامه ی نه مه ن
هامدمیوه ژیر ، غه یر خامه ی نه مه ن
چا ٲیاله ی ٲر مه ی ، دهس هؤر مه گیلنؤ
ئارق جه دهسنه ، غه یر جامه ی نه مه ن

(٤٣)

خوزگه یاگیوه ، چه سیا یوه م بیا
یا چی ٲا دووری ، یاوا یوه م بیا
خوزگه دماو ملوین ، ساله ی ته رجه خاک
ٲٲسه گیواوی ، ژیاوایوه م بیا

(۱۹)

افسوس که بی فایده فرسوده شدیم
وز داس سپهر سرنگون سوده شدیم
دردا و ندامتا که تا چشم زدیم
نابوده به کام خویش، نابوده شدیم

(۲۰)

با یار چو آرمیده باشی همه عمر
لذات جهان چشیده باشی همه عمر
هم آخر کار رحلت خواهد بود
خوابی باشد که دیده باشی همه عمر

(۲۱)

اکنون که ز خوشدلی بجز نام نماند
یک همدم پخته جز می خام نماند
دست طرب از ساغر می باز مگیر
امروز که در دست بجز جام نماند

(۲۲)

ایکاش که جای آرمیدن بودی
یا این ره دور را رسیدن بودی
کاش از پی صدهزار سال از دل خاک
چون سبزه امید بردمیدن بودی

(٤٤)

سه مه ر عومریمان، چی دۆنیای دوو بهر
 غهیر ده رده دل و گیاندای بی سه مه ر
 دل و ههش که سیوه ن، یهک نه فسه نه مه ن
 راحه ت ئاکه سه ن، ئه دای نه و سه ن بهر

(٤٥)

ئا که سه زه مین و چه رخش بهرپا که رد
 چه ن ئاخ و داخهش، نه دل خه مناک به رد
 چه ن گۆل به ده می و زۆلف په شی و وه شلیش
 نه تۆتۆی زه مین، ئه و دلی خاک به رد
 (یا)

که سه ی زه مین و زه مان بهرپا که رد
 فره ئاخ و داخیش، نه دل خه مناک به رد
 چه ن گۆل به ده می و زۆلف په شی و وه شلیش
 نیای تۆی زه مین، یالی خاکی سه رد

(۲۳)

چون حاصلِ آدمی در این جای دو در
جز دردِ دل و دادنِ جان نیست دگر
خرمِ دلِ آن که یک نفس زنده نبود
و آسوده کسی که خود نژاد از مادر

(۲۴)

آن کس که زمین و چرخِ افلاک نهاد
بس داغِ که او بر دلِ غمناک نهاد
بسیار لبِ چو لعل و زلفینِ چو مشک
در طبلِ زمین و حقه ی خاک نهاد

(٤٦)

به گهردوون بیاوا، دهسم چوون یهزدان
 نازینئ گهردوون، مانق پهی دهردان
 جهنق گهردوونهی، تازهم وهش مهکرد
 که شاد وینووتان، خهم لاتان وهردان
 (یا)

ئه دهسم بیاوا، به چهرخی گهردوون
 ئه من که رینیش، بی ته رس ته فروو توون
 فهله کهی تازهم، پاسه وهش مهکرد
 به ئاوات یاودی، به بی چه ندوو چوون

(۲۵)

گر بر فلکم دست بُدی چون یزدان
برداشتی من این فلک را ز میان
از نو فلکِ دگر چنان ساختمی
کآزرده به کامِ دل رسیدی آسان

خەییامی یۆگنی برتلس

(٤٧)

ئاكەس بە خاسان، شایی و خوەش دان
بە دەردەداران، ھەزاران ئیش دان
جە شایی بەشمان، نەدانش چ خەم
شادینم پانەیی، باری خەمش دان

(٤٨)

جە خەم ڕۆزگار، لەشیت دەس نەدەیی
جە خەموو باوان، گیانیت دەس نەدەیی
دل چوون زۆلفی یار، وە دەم وا نەدەیی
بی مەیی نەگنینه و عۆمریت دەس نەدەیی

(٤٩)

خاسەن چی زەمان، کەم گیرینە دۆس
چەنی خەلک دۆنیای، وەشەن دوورە دۆس
ئاكەس چی دۆنیا، پەشت و پەناو تۆن
تا چەمت واز کەرد، چوون دژ کەنۆت پۆس

(٥٠)

ھەرگیز جەوەشی، شەراو نموەرۆو
تا جە کەفی خەم، شەراو نەوەرۆو
من نانەیی نەدەو، ئەو نمەکەو کەسی
تا جە جەرگوو ویم، کەواو نەوەرۆو

(۵۱)

تا چن جه خه ما، گری مهوزی ئه برۆ
روو گرژ کهی تاوو، شهوی کهرۆ رۆ
کاروو بار دۆنیای، کهین دهس من و تۆ
ته سلیم قه زابه، تا به ربهری رۆ

(۵۲)

زانه سړوو تۆ، گیلنوو گرد یاگهی
پی دوه قسه یه، بی دنگی تاکهی
من به عه شقوو تۆ، سه رمه نیه و نه خاک
من به رهحموو تۆ، بهر مهو جه خاکهی

(۵۳)

عۆمروو دل بهریم، دریژ بقوون خه مام
ئارو چه میوه ش، بری ئه و چه مام
لۆتفه ییش تازه کهرد، چوون ئاهوو لوا
یانی خاسه کهر، تۆش ساق به ته مام

(۵۴)

وهش به خه میمان، بان ده ریای بی بن
قیران گرد چیوهی، مهوزۆ نه لی بن
خشتهی که جه خاک، تۆ دانی وه نه
جه یانهی یۆتهر، نیشۆره لی بن

(۵۵)

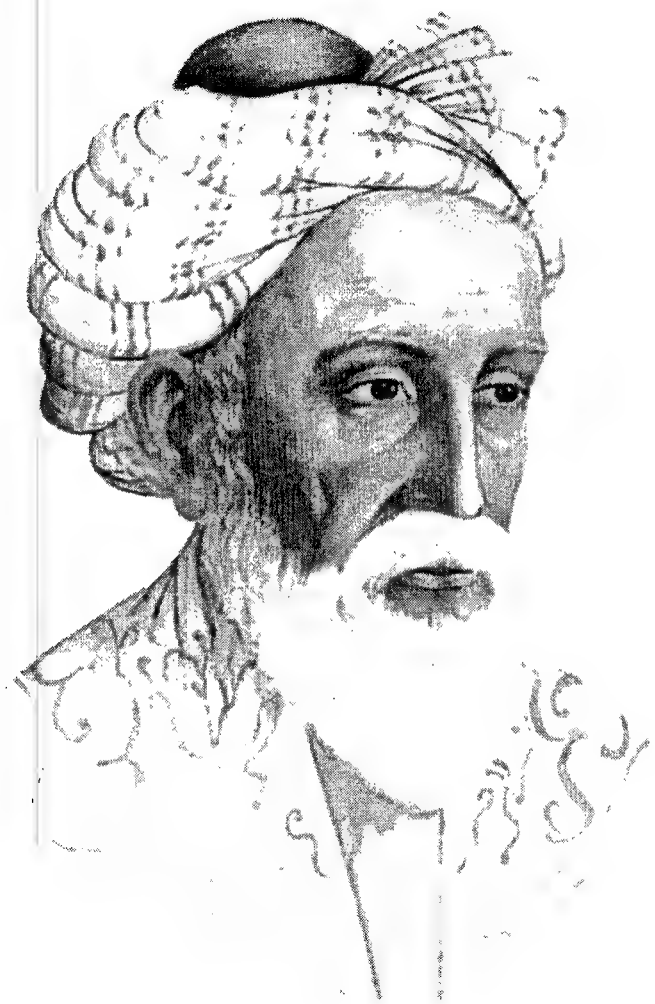
ئەھى چەرخ گەرد ساتەھى، خەمناکم کەرى
گجى وەش حالیم، تۆ پەھى پەھى دېرى
شەنەھى وەزۆ لیم، کەرینەش بە ئەیر
ئاویۆ وەروو، دە منە خاک کەرى

(۵۶)

بە پەنج و مەینەت، ئادەم خاس حۆر بۆ
قەترە زیندانى، سەدەف بۆ دۆر بۆ
ئەر مالت فۆتیۆ، سەر مانۆ یاگیش
پیالەھى سەرەو لیژ، کریۆ ھەم پەر بۆ

(۵۷)

تۆ تاوی دلنە، ھەر سات خەم بنیەھى؟
کەھى تاوی ھەر سات، جە وەشى شەنیەھى
کەم کەم مەھى وەرە و وەش دل بوویارەش
چوون تۆ چى دۆنیا، زوو ھۆر مەکنیەھى

ر - به شوو یه ری - چاره نووس ئیمه جه ئەزەل نووسیان
 سادق هه دایهت

(۵۸)

نیشانی بیه کام، جه چاره م بیه ن
 قه له م په ی خاسی و، خراوی خاس سوویه ن
 پوی ئەزەل هه رچی، پیویست بی دانیش
 خه م وارده و گو شای، ئیمه بی هووده ن

(۵۹)

پزق و پۆزی و عۆمر، که م، فره نمه تاوی
 ویت په ی فره و که می، تووپه نمه تاوی
 کارو من و تو، به مهیل من و تو
 چوون مووم نه رمته ر، ده سنه نمه تاوی

(۶۰)

گه ردوون بیجگه خه م، فره ته ر نه تاوان
 نه ر یاریوه ش ئارد، یۆش به رد جه باوان
 ئانی نامینی، نه ر زانان ئیمه
 چیگه چیش کیشم، ئیگه نمیاوان

(۶۱)

تۆ که سه مه روو، ئا چواروو هه فتی
 پاو هه فتوو چواری، تۆ دائیم هه فتی
 مه ی وه ر هه زار جار، من واتیم په نه
 ئامه ی وه ت نیا، چوون لوای په فتی

بخش سوّم - از ازل نوشته

(۲۶)

بر لوح نشانِ بودنیها بوده ست
پیوسته قلم ز نیک و بد فرسوده ستدر روزِ ازل
هر آنچه بایست بداد
غم خوردن و کوشیدنِ ما بیهوده ست

(۲۷)

چون روزی و عمر بیش و کم نتوان کرد
خود را به کم و بیش دژم نتوان کرد
کارِ من و تو چنان که رایِ من و توست
از موم به دستِ خویش هم نتوان کرد

(۲۸)

افلاک که جز غم نغزایند دگر
ننهند بجای تا نربایند دگر
ناآمدگان اگر بدانند که ما
از دهر چه می کشیم، نایند دگر

(۲۹)

ای آن که نتیجه ی چهار و هفتی
وز هفت و چهار دائم اند تفتی
می خور که هزار باره بیشت گفتم
باز آمدنت نیست، چو رفتی، رفتی

(٦٢)

تا قالب کهم کهم ، جه خاکیم بی په پ
بهس فتنه و درق ، جه خاک بهر ئارد سهر
من چینه ی خاسته ر ، نمه تاوو بوونه
جه کووری منشا ، پیسه متهن بهر

(٦٣)

لی چراوه و مزگی ، مه ی دوو کهل که نشت
زه ر هری دووزده خ ، قازانجی به هشت
ته قدیری وینه ، که ئوسا و قه زای
جه ئه زه ل بیهو ، ئیمه ش پیسه پشت

(٦٤)

دلّه حه قیقه ت ، جیهانه ن مه جان
چن زه لیل گنی ، پی پهنجه ی دراز
لهش به قه زاده ر ، چه نی ئیش سازه
ترازیا قه له مهش ، په ی تو نمه یوه باز

(٦٥)

گۆشو و دلیمنه ، فه لکه ک نیهانی:
حۆکمه ی قه زابی ، جه من مزانی؟
جه گیلای و یچم ، ئهر ده سه یم بیا
ویم خه لاس مه کهر د ، جه سه رگه ردانی

(۳۰)

تا خاکِ مرا به قالب آمیخته اند
بس فتنه که از خاک برانگیخته اند
من بهتر ازین نمی توانم بودن
کز بوتّه مرا چنین برون ریخته اند

(۳۱)

تا کی ز چراغِ مسجد دودِ کنشت
تا کی ز زیانِ دوزخ و سودِ بهشت
رو بر سر لوحِ بین که استادِ قضا
اندر ازل آنچه بودنی بود نوشت

(۳۲)

ای دل چو حقیقتِ جهان هست مجاز
چندین چه بَری خواری ازین رنجِ دراز
تن را به قضا سپار و با درد بساز
کاین رفته قلم ز بهر تو ناید باز

(۳۳)

در گوشِ دلم گفت فلک پنهانی
حکمی که قضا بود ز من می دانی؟
در گردشِ خود اگر مرا دست بُدی
خود را برهاندمی ز سرگردانی

(٦٦)

خاسی و خراویهئ، نا دهروون به شه
شایی و خه مهئ نا، جه قه زاو قه ده
تۆ چه رخی وهرده، جه پاو عه قلینه
جه تۆ هه زار بار، چه رخ بیچاره تهر

(۳۴)

نیکی و بدی که در نهادِ بشر است
شادی و غمی که در قضا و قدر است
با چرخ مکن حواله کاندر ره عقل
چرخ از تو هزار بار بیچاره تر است

خه ییامی یۆگنی برتلس

(٦٧)

ئه گهر جنس و من، خاس زانو ساقی
ههر وهرزه ی شیوه یم، بوانۆ ساقی
وامه نده و زه لیل، بگنووهره مه یم دۆ
نازۆ من جه هه، بترازیه و ساقی

(٦٨)

ئه ی چه رخ چی خه سیس، یاووگرد چیوه ی
یانهو حه مامو، ئاساو به بی وه ی
به نانه و شه وی، مۆحتاج ئازاده
با چه رخی زامدار، که رمی به شیوه ی

(٦٩)

چوون خوای نه واست، ئانه که من واست
که ی مه گنۆ پاسه، ئانه که من واست
ئه ر ئانه ن سه واب، خودای واسته بی
په س ناسه وابهن، ئانه که من واست

(٧٠)

من جه مه یخانه، چه نیت که روو زان
خاسته رهن چانه ی، بی تو په ی نماز
ئه ی ئه وه ل، ئاخو، غه یر تو گرد ه یچه ن
گه ره کته ن سوچنه م، یا که کیشه م ناز

(۷۱)

تالە شتەنە هەن ، پەگ و پی و پێشه
جە یانە ی ته قەدیر ، پەت بەر مە کێشه
تۆ مل مە نامنە ، پە ی رۆ سه می زال
جە حاتە می ته یش ، منەت مە کێشه

(۷۲)

من کاروو دۆنیای ، ئە چیمنە وینوو
عالمی گرد مفت ، پاسە مە وینوو
سبحان اللہ من ، هەرچی کە وینوو
جوانە مەرگی ویم ، چەنەش مە وینوو

ت - بەشو و چواری - گەردشی دەوران - سادق ھەدایەت

(۷۳)

داخەكەم نامەو ، جەوانیم تەئە بی
تازە وەھارم ، بە زمسان سەرشی
حالتەئە کە پادئە ، جەوانیشان وات
لیم مەعلووم نەوی ، کەئە ئامەو بەرشی

(۷۴)

داخەم سەرمايە ، جە دەسمان بەرشی
نە پای ئەجەلدا ، ھوون نەجگەرشی
جەو دۆنیا کە سەئە ، نامۆ من پەرسوو
حالی ریبواران ، دۆنیا چۆن سەرشی

(۷۵)

چن بە زاپویی ، لاو ئۆسای لوایمی
جە ئۆسای وئە ، شاد ھۆر پرایمی
دماقسی ژنەو ، چیشمان پەئە یاوا
جە خاک ئامیمی و بە وای لوایمی

(۷۶)

یارانی ھاو فەرد ، گردشان شین وە دەس
یەك یەك پای ئەجەل ، پاسە بین وە پەس
مەجلیسوو عۆمری ، بیمی و یەك شەراو
یەك دەور فرەتەر ، چیمە بین وە مەس

بخش چهارم - گردشِ دوران

(۳۵)

افسوس که نامه ی جوانی طی شد
و آن تازه بهارِ زندگانی دی شد
حالی که ورا نام جوانی گفتند
معلوم نشد که او کی آمد کی شد

(۳۶)

افسوس که سرمایه ز کف بیرون شد
در پایِ اجل بسی جگرها خون شد
کس نامد از آن جهان که پرسم از وی
کاحوالِ مسافرانِ دنیا چون شد

(۳۷)

یکچند به کودکی به استاد شدیم
یکچند ز استادی خود شاد شدیم
پایانِ سخن شنو که ما را چه رسید
از خاک برآمدیم و بر باد شدیم

(۳۸)

یارانِ موافق همه از دست شدند
در پایِ اجل یکان یکان پست شدند
بودیم به یک شراب در مجلسِ عمر
یک دور ز ما پیشترک مست شدند

(۷۷)

گەردوون خراوی ، جە قینە و تۆنە
زولم و زۆر ، پەویە و قەذیم و تۆنە
ئەبی خاک ئەر دلت ، بە خاسی بدران
چن زیڕ و گەوھەر ، ناسینە و تۆنە

(۷۸)

ئەر نەگیلا چەرخ ، بە ئارەزووی ژیر
فەلەک حەفت یا هەشت ، باوهری وە بیر
چوون مەو و بمری و ئارەزووت بنیە
مروچەیی گۆپ وەرۆت ، یا وەرگی وە پیر
(یا)

چەرخ بە کامی ژیر ، کەبی مەکەرۆ گەشت
بە تۆ چیش فەلەک ، حەفت بانئ یا هەشت
پاریس یا پاو، بمرینە یا رەشت
مروچەیی گۆپ وەرۆت ، یا وەرگی لی دەشت

(۷۹)

قانیع بە پیشەیی، بینە چوون کەرکەس
خاستەرەن وەری، پانی دەس ناکەس
نانەیی یەوینەو، سفرە و ویت خاستەر
جە سفرەیی پەنگین، ھەر کەس و ناکەس

(۳۹)

ای چرخِ فلک خرابی از کینه ی توست
بیدادگری پیشه ی دیرینه ی توست
وی خاک اگر سینه ی تو بشکافند
بس گوهرِ قیمتی که در سینه ی توست

(۴۰)

چون چرخ به کام یک خردمند نگشت
خواهی تو فلک هفت شمر خواهی هشت
چون باید مرد و آرزوها همه هشت
چه مور خورد به گور و چه گرگ به دشت

(٨٠)

قه تره‌ی واران بی، یاوا به ده‌ریا
زه‌پ‌یوه خاک بی، لی زه‌مین نریا
ئی ئامه و لوايته، په‌ی دونه‌ی چیشه‌ر
مه‌شی بی ئامه و به یه‌ک فوو بریا

(٨١)

ئه‌ر په‌رسی چیشه‌ن، ئی نه‌قشه‌ی مه‌جاز
راسه‌ش و اچوونه، دریزه‌ن پیسه‌ پاز
نه‌قشیوه‌ن ئامان، جه‌ لی ده‌ریای وه
که‌وته‌نۆ بنه‌و، ئا ده‌ریایه‌ باز

(٨٢)

جامی وه‌ن که‌ عه‌قل، ئافه‌رین ماچۆش
به‌ دل سه‌د ماچیش، که‌رد ئه‌و بناگۆش
کووزه‌گه‌ر زه‌مان، ئی جامی زه‌ریف
وه‌ش که‌روو دیسان، پاسینه‌ ماچۆش

(٨٣)

زه‌په‌ و پیالیوه، که‌ خاس تیکه‌ل بو
مه‌سه‌ی نه‌ماچۆش، عه‌قلش جه‌ سه‌ر شو
چن ده‌س و چن پاو، دینه‌ی نازه‌نین
په‌حموو کی وه‌ش که‌رد، قینه‌وکی ئه‌سشو

(۴۱)

یک قطره ی آب بود و با دریا شد
یک ذره ی خاک و با زمین یکتا شد
آمد شدنِ تو اندرین عالم چیست؟
آمد مگسی پدید و ناپیدا شد

(۴۲)

می پرسیدی که چیست این نقشِ مجاز
گر برگویم حقیقتش هست دراز
نقشی ست پدید آمده از دریایی
و آنگاه شده به قعرِ آن دریا باز

(۴۳)

جامی ست که عقل آفرین می زندش
صد بوسه ز مهر بر جبین می زندش
این کوزه گر دهر چنین جام لطیف
می سازد و باز بر زمین می زندش

(۴۴)

اجزای پیاله ای که در هم پیوست
بشکستنِ آن روا نمی دارد مست
چندین سر و ساقِ نازنین و کف دست
از مهرِ که پیوست و به کینِ که شکست

(۸۴)

دۇنيا چوون وەيوە ، پەيت برازنانى
مەيل مەدە پەنەش ، ژىرى دوور گناني
چوون تۆ فىرى ملانى و فرەتەريش ميانى
بەشت مەرفانان ، ئەر ویت نەرفانى

(۸۵)

ئانى كۆچشا كەرد ، بە دلیوہ ناساز
كۆن یۆشا بەيوە ، پەيمان واچۆ راز
سەروو ئى دوه راي ، جەرووی یەك نیاز
چیوہى جیا نازى ، نمەگیلیوہ باز

(۸۶)

مەى وەر جە چیر گل ، فرە مەوسینە
بى یار وو ھاو دەم ، جە بى دۆسینە
ھۆشیار بە لای کەس ، نەواچى ئى راز
ھەر گۆلەى سیسیا ، نمەزىق زیننە

(۸۷)

ھىزى پىرەيم دى ، گۆشەو مەخانەى
واتم: نمەتەرسى ، جە تیروو تانەى؟
واتش: مەى وەرە ، چوون ئیمە فىرى
كۆچشا كەرد ھىچكام ، نامەى پەى يانەى

(۴۵)

عالم اگر از بهر تو می آریند
مگر ای بدان که عاقلان نگریند
بسیار چو تو روند و بسیار آیند
بر بای نصیب خویش گت بر بایند

(۴۶)

از جمله ی رفتگان این راه دراز
باز آمده ای کو که به ما گوید راز؟
هان بر سر این دوراهه از روی نیاز
چیزی نگذاری که نمی آیی باز

(۴۷)

می خور که به زیر گل بسی خواهی خفت
بی مونس و بی رفیق و بی همدم و جفت
زنهار به کس مگو تو این راز نهفت
هر لاله که پژمرد نخواهد بشکفت

(۴۸)

پیری دیدم به خانه ی خمّاری
گفتم: نکنی ز رفتگان اخباری؟
گفتا: می خور که همچو ما بسیاری
رفتند و کسی باز نیامد باری

(٨٨)

فره گیلایمی ، ده ور وو بهر وو دهشت
 دۆنیامان دیه ، به سهیران وو گهشت
 نه ژنیمان که سهی ، به یوه پی پایره
 رایوه که لوا ، ریپوار نامو گهشت
 (یا)

فره گیلایمی ، ساراو ده روو دهشت
 جیهانمان وینا ، به سهیران و گهشت
 نه ژنیمان که سهی ، به یوه پی پایره
 رایوه ره لوا ، ریپوار نامو گهشت

(٨٩)

ئیمه وهش که یفی و فه لکه وهش ئاواز
 جه رووی حه قیقهت ، نه جه رووی مه جان
 چن وه ختهی چیگه ، گه میمان که ردی
 یۆ یۆ که وتیمی ، لی سه ندووقی واز

(٩٠)

فره وهخت نیه نمی و دۆنیا مه مانق
 بی نام نیشانی و دۆنیا هر مانق
 وه لتهر نه ویمی و هیچهی پیش نامه
 دما ته ریش نهومی ، پاسه مه مانق

(۴۹)

بسیار بگشتم به گِردِ در و دشت
اندر همه آفاق بگشتیم به گشت
کس را نشنیدیم که آمد زین راه
راهی که برفت راهرو باز نگشت

(۵۰)

ما لعبتک انیم و فلک لعبت باز
از روی حقیقتی نه از روی مجاز
یکچند در این بساط بازی کردیم
رفتیم به صندوقِ عدم یک یک باز

(۵۱)

ای بس که نباشیم و جهان خواهد بود
نی نام ز ما و نه نشان خواهد بود
زین پیش نبودیم و بُد هیچ خلل
زین پس چو نباشیم همان خواهد بود

(٩١)

سەر فەر شوو خاکی ، وتان مەوینوو
چیر زەمینەنە ، شاریاوان وینوو
من تەماشای دەشت ، نەو یەئە مەکەر وو
چا نامایان وو لوایان وینوو

(٩٢)

کاروانسەرایی کۆن ، دۆنیاش نامینە
قەرە قوولێو ، شەوو پۆی بیهنە
بەزمی وامەندەئە ، سەد جەمشیدینە
قەرەئە یاگە وەرەم ، سەد بارامینە
(یا)

باپیریما واتەنشا:

دۆنیای بی وەفا ، کاروانسەرایی کۆن
نیمی بە دلشاد ، نیمی پەنجەپۆن
دۆنیای بی وەفا ، کاروانسەرایی پەنگ
نیمی وە دلشاد ، نیمی وە دلشەنگ

(٩٣)

ئاقەسری بارام ، کە چا جامش گێرت
کەلەئە زاو پواسەئە ، خاس ئارامش گێرت
بارام کە گۆپی ، گێری گرد وە ختەئە
وینات چ جۆری ، گۆر بارامش گێرت؟

(۵۲)

بر مفرشِ خاک، خفتگان می بینم
در زیرِ زمین، نهفتگان می بینم
چندانکه به صحرایِ عدم می نگرم
ناآمدگان و رفتگان می بینم

(۵۳)

این کهنه رباط را که عالم نام است
آرامگه ابلقِ صبح و شام است
بزمی ست که وامانده ی صد جمشید است
گوری ست که خوابگاهِ صد بهرام است

(۵۴)

آن قصر که بهرام درو جام گرفت
آهو بچه کرد و روبه آرام گرفت
بهرام که گور می گرفتی همه عمر
دیدي که چگونه گور بهرام گرفت؟

(٩٤)

پەپوو سەيتمانەيم ، دى بارەگاي تووس
گيرتەبیش نە چنگ ، کەلەي کەيكاووس
پا کەلەي واچى: ئەفسووس سەد ئەفسووس
کۆن قەقەبووى کەو ، ئەي کۆن نالەي تووس؟

(٩٥)

ئاقەسرى لاشان ، چەرخينە مدرا
چەن شاھان رووشان ، نيا ئەو سەرا
سەر پاسار شەنە ، شا بوە کۆريو
وانى: کوو کوو کوو، شاھان وھەرا؟
(پا)

قەسريو پالوو ، چەرخينە مدرا
چن پۆ چن شاھان ، کۆبين چا سەرا
پەپوويو ھەم دى ، سەر پاسار شەنە
وانى: کوو کوو کوو ، شاھان چا سەرا؟

(پاسە مەزانان، دۇنيا نەويەردەن
ھيچ کەس جە ھەولئى، گۆزەر نەکەردەن)

(۵۵)

مرغی دیدم نشسته بر باره ی توس
در چنگ گرفته کله ی کیکاووس
با کله همی گفت که: افسوس افسوس
کو بانگِ جرسها و کجا ناله ی توس؟

(۵۶)

آن قصر که بر چرخ همی زد پهلو
بر درگه او شاهان نهادندی رو
دیدم که بر گنگره اش فاخته ای
بنشسته همی گفت که: کوکو کوکو؟

خه ییامی یۆگنی برتلس

(۹۶)

ماچان جه شهعبان ، مه وهر مهی خراوهن
 رهجه بنه نوهری ، مانگه و خودایه ن
 رهجه ب وشهعبان ، مانگ خوداو رهسول (ص)
 باجه رهمه زان ، وهرمیش سواوه ن

(۹۷)

زه مان شۆفیره ن، چه نه ش مه ته رسه
 ههر چیت لایاوو، مه دوش مه ته رسه
 ئی ساته ی نه قدت، به و ه ش بوویاره
 ویرمه که ویره ده ی و جنامه ی مه ته رسه
 (یا)

زه مان چوون شۆفیر ، مه ته رسه چه نه ش
 ههر چیت لایاوو ، وینی نا په نه ش
 ئی ساته ی نه قدت، به و ه ش بوویاره
 ویره ده ی ویرمه که وکۆن دماپۆت سه ره ش؟

(۹۸)

عومره ی به وازی، فره ته ر جه شه س سال
 ههر یاگه ی مه لی، مه س پا بنیه مال
 تا کاسه و سه ره یت، نه کریان گۆزی
 کاسه ی گیره ده س، گۆزی وه یچ بن بال

(۹۹)

وہلتەر چانەيە ، سات بۆقەيمان دۆ
ئارق شەر او دەي ، وەرم من و تو
چوون چەر خ وفەلەك ، سەر وەختوو لوای
موولەتمان نمەدۆ ، ئاو وەرم یۆ یۆ

(۱۰۰)

فرە گیلانی ، باخ و کەش و دەشت
بە گیلایم جیھان ، نەکریا بەھەشت
وہش حالنا پانەي ، عۆمرم پی گرد پەنج
ئەر وەش نەویارام ، بەلام وەش بی گەشت

(۱۰۱)

رۆجیار نیشانی ، نە فۆتیای عەشقی
کەرگەو چیمەنیش ، وەش فالی عەشقی
عەشق ئانە نیا ، چوون بۆلبول نالی
بمیری و نەنالی ، عاشقی عەشقی

(۱۰۲)

یاران چوون پیوہ ، دیدارەي کەردی
جۆملەتان جەم بۆ و شائیهی کەردی
چوون ساقی جامی ، مەي گیرۆ نە دەس
من بە دوغایوہ ، چایادەي کەردی

(۱۰۳)

ئیسە هۆشیار به، ئەر تاوی جارە
جە کۆل عەزیزە، لایەرە بارە
مەلک و لەشی ساق، نەمانق باقی
دەسنە بەرمەشان، چوون گەلاو دارە

(۱۰۴)

سۆحی زوون هۆرزە، ئەبی کورپی سادە
جامی بلووریت، پەر کەر جە بادە
ئەبی ساتەبی قەرزت، جە کۆنجی فەنا
فرە گیللی پەیش، نیەن چا جادە

(۱۰۵)

ئەبی چەرخی بە زۆلماو، ویت خاس مەزانی
خانەقانی دەرس، سەتەم مەوانی
پەحمەت پەبی ناکەس، زەحمەت پەبی کەسان
دوور نیەن چی دوەبی، هەر یا خەرفیانی

(۱۰۶)

وەشت بۆ مانگە، نۆ بۆ وە دیسان
کەل و پەل سازیت، ساز بۆ وە دیسان
مانگ لەپەرە و زەردە و کۆمە و لاوازە
ناچار چی پەنجەبی، نامیۆ وە دیسان

(۱۰۷)

چه نه م بژنه وډی، ژیر یارانې کون
ویر مه که رډی چه رخ، بی سهر وو بی شون
نیشهره جه سووچ، سوفره ی قه ناعه ت
ئی چه رخ و فلهک، په ی ته ماشاو تون

(۱۰۸)

جه چه رخ ی گهر دوون، یهک به هره ی گیره
نیشه سهر ته ختوو، وهشی و مه ی گیره
جه تاعه ت، گوناح، خودان دهوله مه ند
جه عاله منه توش، به شه که ی گیره

(۱۰۹)

ههر یا گه ی وله ی، یا گولزار ی وهن
بویاخش جه هوون، شار یاری وهن
یا گه ی وهنه وشه، سهوز بق جه زه مین
خال ی لاملوو، یهک نیگاری وهن

(۱۱۰)

لاو گوزه که ری، گوز نیوهم سانا
ئا گوز ی پازه یش، گوشمه نه وانا:
من شایوه بی نی، جه مین جامم بی
مه سی و خوماری، ئیسه من سانا

ز - به شوو په نجی - زه پئی ویلئ - سادیق هه دایه ت

(۱۱۱)

جه له شمان بهر شق، گیانوو من و تو
مه نیان کیوو بهرد، سهر وو من و تو
دیسان پهی خشته و سهر گۆره و یاران
مه جان لی قالب، خاکوو من و تو

(۱۱۲)

زه پئوه وینی، نا جه سهر زه مین
زه پهی مانگله دیم، یا هی ماجه مین
ته پوو توو قۆلیت، به خاسی ته کنه
زه پهی چه م و دهم، گۆنای نازهنین

(۱۱۳)

پیری فهرزانه، سوخی زوو هۆرزه
وهردهم وو زاپوئی، پئیزی وه بوووزه
واچه ئا پئیزی، یه واش هۆر بووزو
مه غزی که یقو باد، دیدهی پهرویزه

(۱۱۴)

دامنه و گۆلیم دی، شنه ی واز کهردهن
بۆلبۆلش په ی گۆل، دهنوک واز کهردهن
سه یه و گۆلینه، نیشدیره چن گۆل
جه خاک بهر ئامان، سهر نه خاک کهردهن

بخش پنجم - ذراتِ گردنده

(۵۷)

از تن چو برفت جانِ پاکِ من و تو
خشتی دو نهند بر مغاکِ من و تو
و آنکه ز برایِ خشتِ گورِ دگران
در کالبدی کشند خاکِ من و تو

(۵۸)

هر ذره که بر رویِ زمینی بوده ست
خورشیدِ رخی زهره جبینی بوده ست
گگرد از رخِ آستین به آزرَم فشان
کآن هم رخِ خوبِ نازنینی بوده ست

(۵۹)

ای پیرِ خردمند پَگه تر برخیز
و آن کودکیِ خاکِ بیز را بنگر تیز
پندش ده و گو که نرمِ نرمک می بیز
مغزِ سرِ کیقباد و چشمِ پرویز

(۶۰)

بنگر ز صبا دامنِ گُلِ چاک شده
بلبل ز جمالِ گُلِ طربناک شده
در سایه ی گُلِ نشین که بسیار این گُل
از خاک برآمده ست و در خاک شد

(۱۱۵)

ھەور ئامەو سەر وو، سەوزەى وە گرەوا
بى شەرەوى سوور، ژىوای کەى پەوا
ئى سەوزە ئارق، سەيرانگاو ئىمەن
سەيرانگاو کى بۆ، سەوزمان سەوا؟
(يا)

ھەور ئامەو سەر وو، سەوزەيوە گرەوان
بى شەرەوى سوور، ژىوای کەى رەوان
ئارق ئى سەوزە، سەيرانگاو ئىمەن
سەوزە ئانىمان، کى کەرۆ سەيران؟

(۱۱۶)

ھەور وو نەورۆزى، پەپەو گۆلش شت
ھۆرزە جامى مەى، گىزە نە ئەو مەشت
سەوزى وە ئارق، جى سەيرانگاو تۆن
سەوای سەر خاکيت، بەر مەيق پەشت پەشت

(۱۱۷)

گىواوہى قەرەخ، يەک جۆى وە سەوز بۆ
ماچى لالچوو، فرىشتى وە سەوز بۆ
سەر وو ھىچ سەوزەى، پا مەنيە سووکى
ئاسەوزە جە خاک، پەرييوە سەوز بۆ

(۶۱)

ابر آمد و زار بر سر سبزه گریست
بی باده ی گلرنگ نمی شاید زیست
این سبزه که امروز تماشاگه ماست
تا سبزه ی خاک ما تماشاگه کیست؟

(۶۲)

چون ابر به نوروز رخ لاله بشست
برخیز و به جام باده گن عزم درست
کاین سبزه که امروز تماشاگه توست
فردا همه از خاک تو بر خواهد رُست

(۶۳)

هر سبزه که بر کنار خویی رُسته ست
گویی ز لب فرشته خویی رُسته ست
پا بر سر هر سبزه به خواری ننهی
کآن سبزه ز خاک لاله روی رُسته ست

(۱۱۸)

مەى وەرە فەلەك، پەرى ھىلاکمان
قەستىو ەش كەردەن، پەى گيانى پاکمان
سەر سەوزەى نىشەو مەى رۆشن وەرە
ئا سەوزە چن زوو، مزىق سەر خاکمان

(۱۱۹)

پىايو ە تەنىام دى، عمارەتو سانى
جە ھەپ شىلاينە، شەكەت بى و مانى
بە زمانو ە حالى، ئا ھەپى واچىش:
ھىواش پىسە من، شىلات پەى بانى

(۱۲۰)

كەتەلەى پىالى، ھۆر گىرە دل گىل
دەورى مىرغۇزا، يا جۆى بە دل گىل
ئى چەرخە چننە، بالاو مانگ رووياش
كەردەبۇ پىالەو، كەتەل پەى دەرگىل
(يا)

كەتەلەى پىالى، گىرە ودلان گىل
نە دەور مىرغۇزار، جۆى وەر ووان گىل
ئى چەرخە فرە، بالاو مانگ روويان
كەتەل و پىالە، كەرد پەى دەران گىل

(۶۴)

می خور که فلک بهرِ هلاکِ من و تو
قصدی دارد به جانِ پاکِ من و تو
در سبزه نشین و می روشن می خور
کاین سبزه بسی دمد ز خاکِ من و تو

(۶۵)

دیدم به سرِ عمارتی مردی فرد
کو گِل به لگد می زد و خوارش می کرد
و آن گِل به زبان حال با او می گفت
ساکن! که چو من بسی لگد خواهی خورد

(۶۶)

بـرـدار پیاله و سـبـو ای دلـجـو
برگـرد به گـردِ سبزه زار و لبِ جو
کاین چرخ بسی قـدّ بـتـان مـهـرو
صد بار پیاله کرد و صد بار سبو

(۱۲۱)

من ھيڙى شەوى ، پيالەيم دا تودەنەى
من سەر مەس بىڭى و بە قاقا خوينەى
بە زمانو و حالى ، ئا پيالە واتش:
من يەك پۇ چوون تۇ، پيالەيم دا تودەنەى

(۱۲۲)

چا گۆزى پىر مەى ، نىەنش زەرەرەى
جامەى پەپ وەرەو ، بە منىش دە پەپەى
تا وەلتەر چانەى ، چا سەر و و پايە
خايمان بۇ گۆزى، لاو گۆزە كەرەى

(۱۲۳)

يەك شەو دام تەوەن، كپتەلەى كاشى
من سەرمەس بىڭى و پاسەبىم ناشى
بە زمانو و حالى ، پيسەش وات پەنەم:
من چوون تۇ بىڭى و تۇش مەوى كاشى

(۶۷)

بر سنگ زدم دوش سبوی کاشی
سرمست بُدم چو کردم این اوباشی
با من به زبانِ حال می گفت سبو
من چون تو بُدم تو نیز چون من باش

(۶۸)

زان کوزه ی می که نیست در وی ضرری
پُر کن قدحی بخور، به من ده دگری
زان پیشتر ای پسر که در رهگذری
خاکِ من و تو کوزه کند کوزه گری

(۱۲۴)

پەرى چا پايىنە، من كەردم گۆزەر
گۆزەكەر جە خاك، بەر ئارى ھۆنەر
من پى چەما ديم، ئەر نەدیش كۆرى
خاكوو بابەيم بى، گۆزى پا گۆزەر
(يا)

پەرى گۆزەرم، كەوت لای گۆزەكەر
ھەر سات جە خاكى، بەر ئارى ھۆنەر
من بە چەما ديم، ئەر نەدیش كۆپى
خاكوو تاتەيم لى، مەشتى گۆزەكەر

(۱۲۵)

ھانا گۆزەكەر، ئەگەر ھۆشيارى
تاكەى بە ھەپەو، خەلكى مەويارى
ئەنگووس فەرەيدوون، دەسى كەرخەسرەو
نيانت لى چەرخيو، چیش ویرت ماری؟

(۱۲۶)

من لای گۆزەكەر، مەدرانى پاو
ديم چەرخ بە ئۆسای، واچى: خاس ساو
وەش مەكەرد سەرەو، دوو دەس پەى گۆزە
جە كەلەنى پاشاو، گەدای ئەو ناو

(۶۹)

بر کوزه گری پریر کردم گذری
از خاک همی نمود هر دم هنری
من دیدم اگر ندید هر بی بصری
خاک پدرم در کف هر کوزه گری

(۷۰)

هان کوزه گرا! بیای اگر هشیاری
تا چند کنی بر گِلِ مردم خواری؟
انگشت فریبدون و کف کیخسرو
بر چرخ نهاده ای، چه می پنداری؟

(۷۱)

در کارگه کوزه گری کردم رای
بر پله ی چرخ دیدم استاد بیای
می کرد دلیر کوزه را دسته و سر
از کله ی پادشاه و از دست گدای

(۱۲۷)

ئى گۆزىچ چوون من، عاشقەى بى، زار
گىروودەى بەندى، سەر زۆلفى نىگار
ئادەسەى ويىنى، ئىنا مەشەنە
دەسەين كەوتە بى، لاملى يەك يار

(۱۲۸)

ھىزى شەو مدران، لاو گۆزەكەرى
دوى ھەزار گۆزى، بىدەنگ، قسەكەرى
گەرد بە زوانى حال، واچىنى پەنەم
كۆن گۆزەكەرى و ورەشى و ھەم بەرى؟

(۷۲)

این کوزه چو من عاشق زاری بوده ست
در بند سر و زلف نگاری بوده ست
این دسته که بر گردن او می بینی
دستی ست که بر گردن یاری بوده ست

(۷۳)

در کار گه کوزه گری بودم دوش
دیدم دو هزار کوزه گویا و خموش
هر یک به زبان حال با من گفتند،
کو کوزه گر و کوزه خر و کوزه فروش؟

خەييامى يۆگنى برتلس

(۱۲۹)

ساقى ئەر ئى دل، جە دەسم بەرشق
دەريان كەى تاقو، جە ويشق سەرشق
سۆفى گۆزىوھن، پەر جە نەزانى
قۆمەى مەى وەرۆ، جە سەرنە سەرشق

(۱۳۰)

بە مەى چن قۆزى، سەرتە نەبو كەم
مشتەو خەسيسىچ، وازەبو كەم كەم
ئىبليس جە شەراو، واردايش يەك نەم
دوى ھەزار سۆجدى، بەرى پەى ئادەم

(۱۳۱)

ساقى رۆخسارت، خاستەر جە جام جەم
نە راي تۆ بمروو، عۆمرم كەى بۆ كەم
خاكوو چىر پاو تۆن، دىدەم رووناك كەرد
زەپىوھش وەسىن، ھەزار رۆجيار كەم

(۱۳۲)

خشتەو سەر گۆزى، خاستەر جە مۆلك جەم
قۆمەى مەى وەشتەر، جە چاشتى مەريەم
نالەى سەحەرى، جە سىنەى يەك مەس
وەشتەر جە نالەى، بووسەعيد، ئەدەم

(۱۳۳)

جه دهفتهری عۆمر، گیرتم یهک فالهی
جه سۆزی سینهی، یهک ساحیب حالهی
وات: وه شلهی که سهی، وهرانوهر شه نه
یاره ی بۆ چوون مانگ، یهک شه و جه ساله ی

(۱۳۴)

ئه گهر مه ی وهری، لاو ژیران وهره
لاو کوپه ی گۆل رووی، فره خه ندان وهره
ئێ قسی مه گیلنۆ و فره یچ مه وهره
که م که م و جار جار، جه په نان وهره
(یا)

ئه گهر مه ی وهری، چه نی ژیران وهر
یا چه نی کوپه ی، شادی خه ندان وهر
ئێ راز مه گیلنۆ و فره یچ مه وهره
که م که م و جار جار، دوور جه نه زان وهر

(۱۳۵)

چه نی یاری وه، تازه تهر چا گۆل
جه دهس نه ده ی مه ی، قه راخی ئا گۆل
وه لته ر چانه ی که، بای ئه جه ل ریزنۆ
گجی عۆمریمان، چوون گجی ئا گۆل

(۱۳۶)

رۇجيار كەمەندوو، سۆحىش وىست سەربان
كەي خەسرە و مۆرەي، پۇش وىست رووى جيهان
مەي وەر مەي دەنگوو، عەشقى سۆب سەھەر
شۆرەت(ئەشرە بووش)، وىست دەورى زەمان

(۱۳۷)

ھەر كەس خەتپو، عەقلىش بۇ نە دل
ساتەي غەمروو، ویش، نەويارد بى حاسل
يا پەي پەزاي ھەق، شەوو پۇ كۆشاش
يا پەي پاحەتى، مەيش وارد جە وەردل

(۱۳۸)

چى دۇنيا كەسەي، نياوان گۆل عۆزار
تانەدۇ دلەيش، دې مىرغۇزار
تۇشانەي وىنە، تانەوي سەد تار
دەسش گىر نەوي، نە تۆي زۆلفى يار

(۱۳۹)

جاموو شەراويت، مەپدانى پەبى
دەروازەي وەشىت، بەستانى پەبى
ليژت كەرد سەر خاك، شەراوى گۆل پەنگ
خاك بەرەو دەمىم، مەر مەسنى پەبى

(۱۴۰)

شهراو تاویانۆ، سۆراحیش کانگهن
لهش پیالهن و، شهراوش گیانهن
ئا جامی وهش پهنگ، پر مهی و خه ندان
هه لسهین ون ههنگور، جه لیش نیهانهن

(۱۴۱)

یانهو شای چه نی، تاجه و کهی وره شم
میژه ره و مللای، به سۆز نهی وره شم
ته سببیچی ده سی، ئا فیل بازانه
ناوامه به یهک، پیاله ی مهی وره شم

(۱۴۲)

ئاوه و دیم نۆ وهیو، ههنگوری مهجه
غهیرجه هوون تائب، ناپاکی مهجه
ونه و دوی ههزار، ریاکاری خراوی
مجه سه ر خاکوو، قۆمه ی مهی مهجه

(۱۴۳)

پازه ت جه گردوو، خه لکی شاره وه
جه ناکه سانیش، ته سرار شاره وه
بدیه چیش که ری، به خه لکوو خودای
جه خه لکوو خودای، ویت مه شاره وه

(۱۴۴)

پیالیۆ ھەراو ، دونیاو دین میژۆ
قۆمەئە مەئە بە چین، ھەم ماچین میژۆ
غەیری مەئە گۆلپەنگ، چیش ھەن رووی زەمین
تالەین کە ھەزار، گیان شیرین میژۆ

(۱۴۵)

پیری گەلاو سەر، نازەریفش ھەن
ولە ناری رووی من، پەنگ زەردی بەردەن
یانە و بەرە و بان ، چوار دیواری لەش
پێسە ویرانوو ، مەیلی پڑا شەن

(۱۴۶)

مەئە وەرە کەرۆت، بی خەوەر جە وەئە
مجۆنە دل دژ، سام و ھوونا وەئە
ھۆشیاری لەشی، چ قازانجەیش ھەن
تیر مەدۆنە دل، ویرکەرەدە و لوەئە
(یا)

مەئە وەر توکەرۆ، بی خەوەر جە ویت
مجۆنە دل دژ، ھوون و سامی پیت
چ قازانجەیش ھەن، ھۆشیاری لەشیت
ویرکەرەدە و فۆتیای ، تیرەئە مەدۆ لیت

(۱۴۷)

گجى پاكيماڭ ، كەرد سەروو ھۆمەي
خاكي مەيخانە، پەي تەيەمۆمەي
بەشكەم جە خاكوو، مەيخانەيش بيزمەي
عۆمرەي گممان كەرد، راو مەيخانە و مەي

(۱۴۸)

دل جە دل مەردەي، ساقى سوويەتەر
ئاد جە چير زەمين، دل ئاسوودەتەر
ھەر چى بە ھووناو، چەم دامنەي شۆروو
دامنەي تەر بە ھەلس، خاس پيس بوبە تەر

(۱۴۹)

شل و شۆل مەودى، فەرز ياگى باردى
ئالۇقمەي ھەنتان، جە كەس مەشاردى
مەگىلدى پەي مال، يا ونەو كەسى
چاروو ئەو دۇنياي، كەروو، مەي باردى

(۱۵۰)

گۆل وات: من يۆسف، مىسرى چەمەنم
پر دپوو گەوھەر، ياقووت دەھەنم
واتم: يۆسفىنى، نام و نيشانەي؟
وات: بديە دپيان، گجى و ديمەنم

(۱۵۱)

وه خته ی که پۆجیار، نه سۆح پڕ شه و قه ن
مه ی ده سته نه بۆ، بریقشه و هه ش زه و قه ن
پاسه مه شه و وره ن، گوایا مه ی تاله ن
تالیش نیشانه ی، یه ک په نگه ی و حه قه ن

(۱۵۲)

هانای پۆزگار، جار جار دل پۆبان
بی خه م نه و ی لیش، تیخ تیژ چوون زۆبان
ئه گهر زه مانه، گه ز بنیۆ ده مت
تۆ قووتش مه ده، ژار مارش تلیان

ه - به شوو ششی - هه رچی پیش ئامه وهش ئاما
سادیق هه دایهت

(۱۵۳)

ئه گهر من به مهی، مه یخانه مه ستم
ئه ر کافر وو گه وهر، یا بۆت په ره ستم
هه ر تایفی به من، زمنیوه به رۆ
من په ی ویمه نا، مه ستم یا په ستم

(۱۵۴)

وهشی و مهی واره دی، ئائینو منهن
دوور جه کۆفر وو دین، تاق دینو منهن
به وه یوه و دۆنیای، واتم : پی تهکت
وات: دل وهشی تۆ، پی تهکوو منهن

(۱۵۵)

بی شه راوی سوور، ژیاوی نمه تاوو
هه رگیز باری لهش، بی مهی نمه تاوو
به نده و ساتهینا، که ساقی واچۆ:
کاسه ی ته ر گیره و، منیش نه تاوو

بخش ششم - هر چه بادا باد

(۷۴)

گر من ز میِ مغانه مستم، هستم
گر کافر و گبر و بت پرستم، هستم
هر طایفه ای به من گمانی دارد
من زانِ خودم، چنان که هستم، هستم

(۷۵)

می خوردن و شاد بودن آئین من است
فارغ بودن ز کفر و دین من است
گفتم به عروسِ دهر: کابین تو چیست؟
گفتا: دلِ خرم تو کابین من است

(۷۶)

من بی میِ ناب زیستن نتوانم
بی باده کشید بار تن نتوانم
من بنده ی آن دم که ساقی گوید
یک جام دگر بگیر و من نتوانم

(۱۵۶)

ئیشه و جامی مهی، یهک مهنی وهروو
 به دوی جامی مهی، ویم غهنی کهروو
 یه ره ته لاقه و، عه قلوو دینی دهو
 کناچلی هه نگووری، من ماره ی کهروو
 (یا)

ئیشه و کاسه من، شهراوه ی وهروو
 به دوی کاسی مهی، ویم دارا کهروو
 جاسی ته لاقه و، فاموو دینی دهو
 کناچلی هه نگووری، به وهیوی بهروو

(۱۵۷)

وه خته ی مهردانی، خاکم گم کهردی
 حالم په ی عیبرهت، لای مهردم بهردی
 جا خاکم به مهی، خاس تیکه ل کهردی
 په ی سهروو هۆمه ی، خشتیوه م بهردی

(۱۵۸)

مهردان به شهراو، وسلوو من دهیدی
 به شهراوه ی خاس، ته لقینه م وهندی
 واستان رۆحه شری، ئه من بیژدی وه
 خاکوو دلیبه ره و، مهیخانه ی کهندی

(۷۷)

امشب می جام یک منی خواهم کرد
خود را به دو جام می غنی خواهم کرد
اول سه طلاق عقل و دین خواهم داد
دختر رز را به زنی خواهم کرد

(۷۸)

چون مرده شوم، خاک مرا گم سازید
احوال مرا عبرت مردم سازید
خاک تن من به باده ی آغشته کنید
وز کالبدم خشت سر خم سازید

(۷۹)

چون در گذرم به باده شوید مرا
تلقین ز شراب ناب گویند مرا
خواهید به روز حشر یابید مرا
از خاک در میکده جویید مرا

(۱۵۹)

من ئاندە شەراو، وەرۈو بۆى شەراو
مەيتەنە ھۆرزۆ، جە باتى گلاو
بىاوو سەر خاگم، يەك پۆ خۆمارى
مەس جە بۆى شەراو، بگنۆرە دەرۈو

(۱۶۰)

ئا پۆ نەماموو، عۆمرىم ھۆر كنىق
زەرپە زەرپەى لەش، چوون شەوەر شنىق
ئەر جە ھەرپەو من، كاسەى وەش كەرەن
پەرپ جە مەى كرىق، دىت سەرەم زنىق

(۱۶۱)

جە پاى ئەجەلدا، سەر شۆپ بوو كەم كەم
پەى عەمەدرىژىم، لىم برىق زەم زەم
دەخىل جە ھەرپىم، پىالەى وەش كەردى
جە بۆ مەى زىندە، بوو واچوو: دەم دەم

(۱۶۲)

ياران ئەر پىو، دىدارەى كەردى
جە دۆسى خاستان، فرە يادەى كەردى
پىو نۆشاتان، شەراوى وەش پەنگ
نۆگەمان ياوا، سەر لىژەى كەردى

(۸۰)

چندان بخورم شراب کاین بوی شراب
آید ز تراب، چون روم زیر تراب
گر بر سر خاک من رسد مخموری
از بوی شراب من شود مست و خراب

(۸۱)

روزی که نهالِ عمرِ من کنده شود
و اجرامِ ز یکدگر پراکنده شود
گر ز آنکه صراحی کنند از گلِ من
حالی که ز باده پُر کنی، زنده شود

(۸۲)

در پایِ اجلِ چو من سرافکنده شوم
وز بیخِ امیدِ عمرِ برکنده شوم
ز نهار، گِلِ بجز صراحی نکنید
باشد که ز بویِ میِ دمی زنده شوم

(۸۳)

یاران به موافقت چو دیدار کنید
باید که ز دوستِ یاد بسیار کنید
چون باده ی خوشگوار نوشید به هم
نوبت چو به ما رسد نگوئید

(۱۶۳)

ئانى ئەسىروو ، فاموو تەقىيەينى
پەي بىيەي، نەويەي، شەلى و شەقىيەينى
باخەوەر لود ، ئاو ھەنگوور بىزق
بى خەوەر گرد لى، قۆرەي(ھالى) چەقىيەينى

(۱۶۴)

شيخ بە قاحبىوەش ، وات: ژەن مەسەنى
ھەرسات نە باوەش، فرەكەسەنى
وات : ئەي شيخ ھەرچى، ماچى ئانىنان
پاسە منمانى، پاسى چەمنەنى؟

(۱۶۵)

ساحبىوو فتواي ، پىر كار تەرىنم
پى مەسيە جەتق، ھوشيار تەرىنم
تۆونەو خەلكى و ئىمە ھوون ھەنگوور
ئەنسافت بۆكام ، ون وەر تەرىنم؟

(۸۴)

آنانکه اسیرِ عقل و تمییز شدند
در حسرتِ هست و نیست ناچیز شدند
رو باخبرا تو آبِ انگور گزین
کآن بی خبران به غوره میویز شدند

(۸۵)

شیخی به زنی فاحشه گفتا: مستی
هر لحظه به دامِ دگری پابستی
گفتا: شیخا هر آنچه گویی هستم
آیا تو چنان که می نمایی هستی؟

(۸۶)

ای صاحبِ فتوی ز تو پُرکارتریم
با این همه مستی از تو هشیارتریم
تو خونِ کسان خوری و ما خونِ رزان
انصاف بده کدام خونخوارتریم

(۱۶۶)

واتشا دووزە خین، گرد عاشقوو مەس
قەولە ی خە لافەن، با زاندی دەر بەس
ئەر عاشقوو مەس، جە حەننە می بان
سەوای بە هەشتەن، پێسە لە پی دەس
(یا)

جە حەننەم پەر، جە عاشقوو مەس
من خوانە ی پی قسا، ئەنگووسەو ویم گەس
یاگی چن هەرە، کۆلکن بو بە هەشت
سارایووە چۆلەن، پێسە لە پی دەس

(۱۶۷)

ماچان بە هەشتەن، پەر جە پەری و مە ی
شەراوە ی پاک و هەنگوین و هەم بە ی
ئیمە چی مە ی و یارە ی بیزمیووە
چا بان مە ی و یار، دەس نەوەرە ی پە ی

(۱۶۸)

ماچان جە بە هەشت، حۆری و کەوسەرەن
گەزۆ و شەراوو، هەنگوین تاوسەرەن
پیاڵە ی پەر کەرە و بنیەش لی دەسیم
ئی نەقدە جە سەد، قەزری خاستەرەن

(۸۷)

گویند که دوزخی بود عاشق و مست
قولی ست خلاف، دل در آن نتوان بست
گر عاشق و مست دوزخی خواهد بود
فردا باشد بهشت همچون کف دست

(۸۸)

گویند: بهشت و حورعین خواهد بود
و آنجا می ناب و انگبین خواهد بود
گر ما می و معشوق گزیدیم چه باک؟
آخر نه به عاقبت همین خواهد بود؟

(۸۹)

گویند: بهشت و حور و کوثر باشد
جوی می و شیر و شهد و شکر باشد
پُر گن قدح باده و بر دستم نه
نقدی ز هزار نسیه بهتر باشد

(۱۶۹)

ماچانی به ههشت، به حوور وهشته رهن
من ماچوو که ئاو، ههنگوور وهشته رهن
ئی نه قدهی گیره و ئاقه رزهی وهرده
دهنگوو دههۆلی، جه دوور وهشته رهن

(۱۷۰)

جه حه ننه م، به ههشت، کهس نه دینه ئه ی دل
ماچی ئامانۆ، چا جیهان ئه ی دل
ته رسوو هیوامان، به چیهوین چادی
ناموو نیشانه ی، گم بیهن ئه ی دل
(یا)

ساقی چوون جاران، جام گیره وه دهس
خه میم فرینی، لیم به فریارهس
با چی به هه شته ی، پیوه وهش کهرم
به هه شتوو خودای، به چه م نه دینه کهس

(۱۷۱)

من هیچ نه زانوو، خودا هه رهش شیلان
به هه شتیش کهردان، یا دۆزه خ گیلان
جام و مه ی و یار، پالوو بۆیسانه ی
ئی یه ره م نه قد بان، به هه شت په ی باوان

(۹۰)

گویند: بهشتِ عدن با حور خوش است
من می گویم که: آبِ انگور خوش است
این نقد بگیر و دست از آن نسیه بدار
کآوازِ دهل شنیدن از دور خوش است

(۹۱)

کس خلد و جحیم را ندیده ست ای دل
گویی که از آن جهان رسیده ست ای دل؟
امید و هراسِ ما به چیزی ست کز آن
جز نام و نشانی نه پدید است ای دل

(۹۲)

من هیچ ندانم که مرا آنکه سرشت
از اهلِ بهشت کرد یا دوزخِ زشت
جامی و بتی و بربطی بر لبِ کشت
این هر سه مرا نقد و تو را نسیه بهشت

(۱۷۲)

مەقاممان مەنەيش ، چى دۇنيائى نيەن
غەير دالدارو مەى، خاستەر كى ديەن
تا كەى دلنە بۆم، ھىواو ورەو تەرس
مەردان كۆنەو نۆي، جيھان سەر شيەن

(۱۷۳)

چوون ئامەيم بە من، نەبى ئاردانىش
مەردەنىش بە من، نەبى بەردانىش
ئەى ساقى ھۆرزە، وەروانەيت بەسە
شەراوو تۆبى، جە خەم شۆردانىش

(۱۷۴)

عۆمر تەمامىق ، بەلخ، بەغدا، يا مال
پەيمانە پەر بۆ، چ شيرين، چ تال
وہشت بۆ مانگە، دما و من و تۆ
لووتكەنە بەرمەى و مەگنۆلى ئا چال

(۱۷۵)

رايۋە مەپىمە ، غەيرى مەيخانە
ھۆرپرکى و يار و مەى و سەيرانە
دەسنە جامى مەى، سەرشاننە چىنگلە
مەى نۆش كە نيگار، قسيت ژيرانە

(۹۳)

چون نیست مقامِ ما در این دهر مقیم
پس بی می و معشوق خطایی ست عظیم
تا کی زِ قدیم و محدث امّیدم و بیم
چون من رفتم، جهان چه محدث چه قدیم

(۹۴)

چون آمدنم به من بُد روزِ نخست
وین رفتنِ بی مراد عظمی ست درست
برخیز و میان بیند ای ساقی چست
کاندوهِ جهان به می فروخواهم شست

(۹۵)

چون عمر به سر رسد، چه بغداد چه بلخ
پیمانه چو پُر شود، چه شیرین و چه تلخ
خوش باش که بعد از من و تو ماه بسی
از سلخ به غره آید، از غره به سلخ

(۹۶)

جز راهِ قلندرانِ میخانه مپوی
جز باده و جز سماع و جز یار مجوی
بر کف قدحِ باده و بر دوش سبوی
می نوش کن ای نگار و بیهوده مگوی

(۱۷۶)

ساقی خه می من، گرد یا گهی یاوای
 سه رمه سیه که و من، فره تهر جه تاوای
 سه روو ریش چه رمه م، سه ر وهش به مهی تو
 پیرم وه هار و و، دلیم بی ئاوای

(۱۷۷)

تۆنگهی مهی وازوو، شیت و لیوه بوو
 که له لا بگنوو، هه تا سوچی زوو
 من و تو پیوه، نیشمی ویرانهی
 وهشتهر جه یانهو، سانی کهرم روو

(۱۷۸)

زاهیروو بیهی، نهویهی خاس زانوو
 باتن بهر زائیو، نزمی پاس زانوو
 به ئی زانایی، شهرمم مهی جه ویم
 پلهی بهر زتهر جه، مهسی باس زانوو

(۱۷۹)

ئهر گیانهیم مهنه، ته قالاو ساقین
 بی وه فایی خه لک، لام گۆل و تاقین
 چا مهی سوچی زووم، ته نیا پیالهی مهن
 نمه زانوو جه عۆمر، ویم چننده باقین

(۹۷)

ساقی غم من بلند آوازه شده ست
سرمستی من برون ز اندازه شده ست
با موی سپید سرخوشم کز می تو
پیرانه سرم بهار دل تازه شده ست

(۹۸)

تنگی می لعل خواهم و دیوانی
سد رمقی باید و نصف نانی
و آنگه من و تو نشسته در ویرانی
خوشتر بود آن ز ملک سلطانی

(۹۹)

من ظاهر نیستی و هستی دانم
من باطن هر فراز و پستی دانم
با این همه از دانش خود شرمم باد
گر مرتبه ای و رای مستی دانم

(۱۰۰)

از من رمقی به سعی ساقی مانده ست
وز صحبت خلق بی وفایی مانده ست
از باده ی نوشین قدحی بیش نماند
از عمر ندانم که چه باقی مانده ست

خه پیامی یۆگنی برتلس

(۱۸۰)

گولمان دهس نه کهوت، دپه و دههال وه سین
 وهرمان ئه ر نه کهوت، ئه یری چال وه سین
 ته کیه و خانه قا و یا شیخیش نه وی
 زوننار وو ناقووس، سه لیب مال وه سین

(۱۸۱)

وهر ده ممه نه بۆ، یاری یاقووت له ب
 ئاوه و خیزریم بۆ، یاگی ئاو عه نه ب
 سۆهیل شمشال ژهن، هامده مم عیسی (ره)
 چوون دل نه وو شاد، کهین یاگی ته ره ب

(۱۸۲)

من سه رنه مه یلوو، حۆریه ی که روو
 ده سنه پیاله ی په پ، شه راوه ی وهر وو
 په نه م ماچانی: خودا تۆبه ش دای
 تۆبه م بۆ ئه گهر، من تۆبه ی که روو

(۱۸۳)

ئا یار دلم په یش، ته مام ئه وگاره ن
 ئا ده یچ لایوه ته ر، دل گرفتاره ن
 من په ی ده واو ویم، چه نی کۆشوونه
 ئا که س پیزشکوو، ئیمه ن بیماره ن

(۱۸۴)

ئارۇ كەنەويم ، شەراوھى فرە پاك
دەمم چوون ژارەن ، با بۆيچم ترياك
خەم دل ژارى مار ، ترياكچش مەي
كە من مەي وەرۈۈ ، جە ژاريم چ باك

(۱۸۵)

واتم : دى شەراۋ ، ون پەنگ نموەرۈۈ
مەي ون ھەنگوورەن ، ھوون پەنگ نموەرۈۈ
پيرەي فەرزانە ، واتش : پاس ماچى ؟
واتم : خەتانە ، ون پەنگ نەوەرۈۈ .

(۱۸۶)

ھاو دەمان پەنەم ، چا مەي قووت دەيدى
زەردى رۇخسارم ، چوون ياقووت كەردى
مەردانىش بە مەي ، خاس لەشم شۇردى
جە دار ھەنگوورى ، تابووتەي بەردى

(۱۸۷)

ئەر مەي بە كەشەي ، دەيدى ھۆر پېرۇ
فرە كەمەن كەسەي ، شەراۋ نەوەرۇ
من جە مەي تۇبە ، نمە كەرۈۈ چوونكەي
مەي چيوەين ئەدەب ، گرد كەسەي كەرۇ

(۱۸۸)

مەن مەن مەي وەرۈۋ، نەمە كەرۈۋ مەسى
تەنيا پەي جام مەي، كەرۈۋ دريژ دەسى
غەرەز مەن زانى، جە مەي پەرەستى؟
نەكەرۈۋ چوون تۆ، مەن وي پەرەستى

(۱۸۹)

شۈۋرەيەن، ناميت، بە خاسى بەرشۇ
عارەن جە جەۋرى، زەمان دل بى شۇ
بە بۆي ئاۋ ھەنگوۋر، تۆ خۇمار بگنى
خاستەر كە ناميت، بە درق بدرەۋ شۇ

(۱۹۰)

پەنەم ماچانى، كەمتەر چينەي وەر
بە چ عۆزريۋە، پات نەكيشى بەر
عۆزرم ديمى يار، بادەي سۆب سەھەر
ئەنسافت بۆ تۆ، عۆزرى چى روونتەر؟

(۱۹۱)

چى جيھان مايەي، نۇشى يا پۇشى
شەرمەسار بى ئەر، پەيشان نەكۇشى
ئەلباقى پووشەي، نەمىزان ھۇشدار
عۆمرى بە كەلكت، پەيشان نەۋرەشى

(۱۹۲)

یارپوه چوون خوور، جه فەسلی وه هار
جامۆلهی مهیم دۆ، دهوری میرغۆزار
با وینتال زانا، ئی قسی جه بازار
تووته چه م خاستەر، بههشت بهیم سەرزار

(۱۹۳)

دهور وو یۆتەری، چه نی بآله فەر
دهس پەنه کەرم، عەشقی نۆ به گر
هەلس چه ساتە ی، راحت نمازۆ
تانه رووی یۆتەر، چه می نه وان سەر

(۱۹۴)

چیش کەروو چه نی، نه فسوو ویم شەرمەن
جه دەس کەردەو ویم، دل وو چه م دەردمەن
گیروو جه کەردەیم، ویهری به کەرەم
دیدەت دیش کەردەم، سەرا پام شەرمەن

(۱۹۵)

ئەر دەسم بگنۆ، هه ورامی نانه ی (ز مغز گندم نانی)
جه مه ی دوئ مه نی، جه مه یی پانه ی
چه نی یار و یاری، تۆ جه ویرانه ی
وهشیهین که نه ویهن، جه یانه و سانه ی

(۱۹۶)

جە شار مەشور بى، تۆ شەپۆئالناسى
تەنيا و تاک ژيوى، ماچات وەسواسى
خاستەرەن ئەر خزر، ئەگەر ئەلياسى
کەس تۆ نەژناسۆ، تۆش کەس نەژناسى

(۱۹۷)

ئانى جە کاروو، فامى مەکۆشان
پيسەن خەريک بان، گاوەى نير دۆشان
ئانەن خاس گجى، شيتى کەرى وەر
ئارۆ بە عەقلى، تەرە مەورەشان

(۱۹۸)

خەييام پەى گۆناح، ئى ماتەم چيشەن
خەم وار دەيت پەرى، فرە و کەم چيشەن
ئەر گۆناح نەبۆ، زيانيش چيشەن
زيان پەى گۆناح، ئامەن خەم چيشەن

(۱۹۹)

ئەر دەست بگنۆ، جە مەى دوى مەنى
نۆش کەر بە وەشى، گرد ئەنجۆمەنى
کەسەى ئى دۆنياش، وەش کەرد بى باکەن
پەى ئامەسى تۆ و ريشوہى چوون مەنى

(۲۰۰)

مەي وەر دەرد و ژان، لى دلييت بەرۇ
ئەندىشەي ھەفتاۋ دوۋ مىللەت بەرۇ
پاريز مەكەرە، جە كىمياۋ لى مەي
ئەر قۇمەيش وەرى، ئيش لەشيت بەرۇ

(۲۰۱)

يەك دەسمان قورعان، يەك دەسش بە جام
گاگا پيا ھەرال، جار جار ش ھەرام
ئىمەنمى لى ئى، پىرۈزە گۆنبەز
نە كافرى مۆتلەق، نە مۇسلىم تەمام

(۲۰۲)

ھۇشيار نەبۇ بى، پەي عالەم گىيانى
مەنگ و بى دەنگ بى، پەي كار جىھانى
تا چەم و زوان گۆش ھەن، بەر قەرار
بى چەم و زوان وو گۆش بە نيھانى

(۲۰۳)

مەي واردەي و گىللى، دەور وو ئا خاسان
خاستەرەن جە بەرگ، زاهىدى پۇشان
ئەر دۆزەخى بان، خەلكى مەس واچە:
كى بەھەشتى بۇ، من وینووش ئاسان؟

(٢٠٤)

نمۆھرى، تانى، مەدە، ئەو مەسان
حییلی مواران، چا دەم و دەسان
قۆزەنى چانەى، کە نمۆھرى مەى
سەد کارەى کەرى، مەین غولە مەیشان

(٢٠٥)

کى گۆناح نە کەرد، چى جیھان واچە؟
ئەر گۆناح نە کەرد، چۆن ژىوان واچە؟
من خراوى کەروو، تۆش عەزابم دەى
فەر قوو من و تۆ، چى چ سان واچە؟

(٢٠٦)

يا پەب کەرىمى و رەحىمى و کەرەم
چى گۆنا بارى، نيەنى جە ئەرەم؟
بە تاعەت عەفوەم، کەرى کەين کەرەم
بە گۆناحى بەخشەم، پەى ئەرەم بەرەم

(٢٠٧)

ھەرچىم مەواچى، بە قىنۆ ماچى
بە من بى دىن و مۆلحید تۆ ماچى
من ویچم زانوو، ئانەنا ماچى
پیسە من نیەنى، پاسە تۆ ماچى؟

(۲۰۸)

ژیری چی زه مان، قازانجه یش نیه
ئارۆ گیل و حۆل، دهوله مند بیهن
چانه یم ده ژیریم، ویره نه بهرۆ
زه مانی وینوو، قینه ش هۆش شییهن

(۲۰۹)

دوی یهری نه زان، پاسه مه زانان
جه خه رافاتی، زانایینی و فره زان
تۆش پاسه هه ربه، که ئادی هه نی
که سه ی هه ر نه وی، کافرش زانان

(۲۱۰)

یا ره ب په ی رزقیم، واز که ره به ره ی
بی منه تی ناکه س، دهم ماحه زه ره ی
پاشیوه جه مه ی، من بازه سه رمه س
بگنوو بی خه وهر، بی ئیشوو و سه ره ی

(۲۱۱)

یا ره ب به دلوو، ته سیریم په حمه ی
به سینه ی پر سۆز، خه مینیم په حمه ی
پاپا مه یخانه، لوایه م به خه شه
پا ده س جامی مه ی، په ر گیریم په حمه ی

و - به شوو هه فتی - هیچه ن
سادیق هه دایه ت

(۲۱۲)

بیّ خه وەر، شکله ی، نه وینیش هیچه ن
ئاسمان هه فت یا نو، نه ژماریش هیچه ن
تۆ وهش بوویاره، چیّ که ون و مه کان
به سیاینمی به سات، که ئادیش هیچه ن

(۲۱۳)

دۆنیات دی و هه رچی، به چه م دیت هیچه ن
ئانه یچ که واتت، یا ژینت، هیچه ن
به چوار نال گیلای، جه ئافاق هیچه ن
چوون ماریش بخزی، لی یانه یت هیچه ن

(۲۱۴)

دۆنیات به مه رام، تارنا ئاخر چیش
ئی نامی عۆمریت، وانا ئاخر چیش
گیروو سه دّ سالّ تهر، به وهشی ژیوی
سه دّ سالّ تهر پاگیر، مانا ئاخر چیش
(یا)

دۆنیات به مه رام، ویارنی بۆ چیش؟
یا نامی عۆمریت، خاس وانی بۆ چیش؟
گیروو سه دّ سالّ تهر، به وهشی ژیوی
سه دّ سالّ تهر پاگیر، چیّ مانی بۆ چیش؟

بخش هفتم - هیچ است

(۱۰۱)

ای بی خبران، شکلِ مجسمِ هیچ است
وین طارمِ نه سپهرِ ارقمِ هیچ است
خوش باش که در نشیمنِ کون و فساد
وابسته ی یک دمیم و آن هم هیچ است

(۱۰۲)

دنیا دیدی و هر چه دیدی هیچ است
و آن نیز که گفتی و شنیدی هیچ است
سرتاسرِ آفاق دوییدی هیچ است
و آن نیز که در خانه خزیدی هیچ است

(۱۰۳)

دنیا به مراد رانده گیر، آخر چه؟
وین نامه ی عمر خوانده گیر، آخر چه؟
گیرم که به کامِ دل بماندی صد سال
صد سالِ دگر بماند گیر، آخر چه؟

(۲۱۵)

ئى چەر خ و فەلەك، كەردىمىش حەيران
شەمەيمان زانا، ويرنە چوون ژيران
ئەر پۇجيار چراوى، زانى، عالم شەم
نەخشەى وردىنمى و چەتەش سەرگەردان

(۲۱۶)

دیم مه سهی نیشتەن، نه گۆشه ی زه مین
نه کوفرو ئیسلام، نه دۆنیا و نه دین
نه بێش شه ریعت، نه حق نه یه قین
لێ ئی دوه دۆنیای، کین بۆش زات چه نین

(۲۱۷)

نيهن هر چي هن، ته نيا وان جه دس
چوون هن، ٽانه يش هن، بهر مه شان جه دس
چيوهي جه عالم، نيهن، زانديش هن
وير گهردي نيهن، چيوهي هن بهر دس

(۲۱۸)

چوار تەرەف، نیگای، دۇنیام کەردەن هیچ
سەمەر و و عۆمریم، لى دەسانەن هیچ
شەم نە بەزمى یار، نیشۆرە بۆ هیچ
جامو و جەمیش بوو، چوون میریان هیچ

(۱۰۴)

این چرخِ فلک که ما درو حیرانیم
فانوسِ خیال ازو مثالی دانیم
خورشید چراغِ دان و عالمِ فانوس
ما چون صُوریم کاندرو گردانیم

(۱۰۴)

رندی دیدم نشسته بر خنگِ زمین
نه کفر و نه اسلام و نه دنیا و نه دین
نی حق، نه حقیقت، نه شریعت، نه یقین
اندر دو جهان که را بود زهره ی این؟

(۱۰۶)

چون نیست ز هر چه هست جز باد به دست
چون هست ز هر چه هست نقصان و شکست
انگار که هست هر چه در عالم نیست
پندار که نیست هر چه در عالم هست

(۱۰۷)

بنگر ز جهان چه طرف بر بستم، هیچ
وز حاصلِ عمر چیست در دستم، هیچ
شمعِ طربم، ولی چو بنشستم، هیچ
من جامِ جمم، ولی چو بشکستم، هیچ

خه ییامی یۆگنی برتلس

(۲۱۹)

داخه کهم عۆمرم، به پووچی تهی کهرد
تیکهی هه رامو، نه فسی پیسم وهرد
واتهی نه کهردهم، روو په شش کهردان
کهردهی نه واتهم، دلش کهردان سهرد

(۲۲۰)

ئه ره گه وهر تاعهت، هه ر گیز نه ساوام
تۆز گۆناح نه رووم، پاک کهم نه تاوام
جه بارگهی کهردهم، هیوای دل نه وریان
یه کم دوو نه کهرد، هیچ وهخت تا تاوام

(۲۲۱)

کاروو بار فه لکه، هه ساوهیش بیا
گرد ئه حوالیوهش، کتاوهیش بیا
ئه ره چه رخش عادل، بگیلا هه ردهم
کهی وینی زانا، خه م بارهیش بیا

ى - بە شوو ھەشتى - قەيرو ئى ساتا زانم نايمى ل
سادىق ھەدايەت

(۲۲۲)

جە يانەو كۆفرى ، تا دىن يەك نەفەس
عالمەموو شەكى و يەقین يەك نەفەس
ئى يەك نەفەسەى ، بوويارە پەى ویت
دەس كەوت عۆمریمان ، جەژین يەك نەفەس

(۲۲۳)

وہشیت گەرەك بۆ، عۆمرت يەك ساتەين
لەشى كەى قۇباد، جەم تىكەل خاكەين
حال و بال دۇنيای، رینگالە و عۆمريچ
وہرمو و خەيال و خلتەنا و كاتەين

(۲۲۴)

مانگ و گەلاويژ، ئاسمان بەر كەوتى
خاستەر جە مەى خاس، نيەن دەس كەوتى
سەرەم سې مەنەن، چامەى ورەشان
چانەى مەورەشان، بە چیش رى كەوتى

(۲۲۵)

مانگە شوو بە شەوق، دامنەى شەوش دېرى
چامەى نۆش كەرە، خەم دلەش سېرى
وہش بەو وير كەرە، چن مانگە شەوى
سەر گۆر گر كەسەى، بە شەوق يۆش چېرى

بخش هشتم - دم را دریابیم

(۱۰۸)

از منزلِ کفر تا به دینِ یک نفس است
وز عالمِ شک تا به یقینِ یک نفس است
این یک نفسِ عزیز را خوش می دار
کز حاصلِ عمرِ ما همین یک نفس است

(۱۰۹)

شادی بطلب که حاصلِ عمرِ دمی ست
هر ذره ز خاکِ کیقبادی و جمی ست
احوالِ جهان و اصلِ این عمر که هست
خوابی و خیالی و فریبی و دمی ست

(۱۱۰)

تا زُهره و مَه در آسمان گشته پدید
بهتر ز میِ ناب کسی هیچ ندید
من در عجبم ز میِ فروشان کایشان
به ز آنچه فروشند چه خواهند خرید؟

(۱۱۱)

مَهتاب به نور دامنِ شب بشکافت
می نوش، دمی بهتر ازین نتوان یافت
خوش باش و بیندیش که مهتاب بسی
اندر سرِ گورِ یک به یک خواهد تافت

(۲۲۶)

ھىچ كەس دەس پەسىش ، نەويەن بە سەواى
ئىسەيت وەش كەرە ، بانەگنى گەرەواى
مەى نۆش مانگەشەو، ئەى مانگ چن مانگى
جە ئاسمان گىلۆ و پەيمان مەى گەرەواى

(۲۲۷)

قافلەو عۆمریمان ، چ زوو مەويەرۆ
چەنى مەى و نەى، شەوان كەرە پۆ
ساقى خەفەتو، سەواى نا حەزان
مەوەرە پيالەى ، مەيم دە، شەو بۆ پۆ

(۲۲۸)

شەفەق كەلە شىر، زووخىز سەحەرى
قۇقۇلى قۇقۇش، وانا پەى بەرى
يانى ھاي ھۆرزە، شەو وىەرد شەفەق
چى ھۆردان دەوار، تۇبى خەوەرى

(۲۲۹)

وەختوو پارشيوين، ھۆرزە مايەى ناز
نەرم نەرم، مەى وەرە و كۆك كەرە ئا ساز
ئانى مەنىنى، كەسشا نمە مانق
ئانىچ لواینى، كەسشا نمەيوە باز

(۱۱۲)

چون عهده نمی شود کسی فردا را
حالی خوش کن تو این دل شیدا را
می نوش به ماهتاب، ای ماه که ماه
بسیار بگردد و نیابد ما را

(۱۱۳)

این قافله ی عمر عجب می گذرد
دریاب دمی که با طرب می گذرد
ساقی، غم فردای حریفان چه خوری؟
پیش آر پیاله را که شب می گذرد

(۱۱۴)

هنگام سپیده دم خروس سحری
دانی که چرا همی کند نوحه گری
یعنی که نمودند در آئینه ی صبح
کز عمر شبی گذشت و تو بی خبری

(۱۱۵)

وقت سحر است، خیز ای مایه ی ناز
نرمک نرمک باده خور و چنگ نواز
کآنها که به جاینند نپایند کسی
و آنها که شدند کس نمی آید باز

(۲۳۰)

سۆحەن نازەنین، ئەى بۆت، خەرامان
شەراوەى بارە، دەسم بە دامان
وستەن لى خاکی، ملوین جەم و کەى
ئى ئامە و لوای، نەورۆز، خەرمانان

(۲۳۱)

سۆحەن بادەمەى، تەپ کەرم بە مەى
شیشى نام و نەنگ، دەیمى ئەو توەنەى
دەس جە ئەعمالوو، دريژیمان کیشم
دەس لى زولفى یار، دامەى چەنگ پەى پەى

(۲۳۲)

رۆیوہ فرە وەشەن، نە سەردوو نە گەرم
ھەور تۆزە و گۆلیش، خاس شۆردە بە شەرم
نالەى بۆلبول مەى، چەنى ولە زەردى
بە زوان پەھلەوى: مەى وەردى بە نەرم

(۲۳۳)

فەسلوو گۆلانەن، لا جۆى یا بۆيسان
چەنى دوى یەرى، یارى پەريسان
پيالەى پەپ کەردى، مەى وەرى سۆحان
جە مزگى و بەھەشت، دلشان ھۆر کنیان

(۱۱۶)

هنگام صبح ای صنم فرخ پی
برساز ترانه ای و پیش آور می
کافکنده به خاک صد هزاران جم و کی
این آمدن تیرمه و رفتن دی

(۱۱۷)

صبح است، دمی بر می گلرنگ زنیم
وین شیشه ی نام و ننگ بر سنگ زنیم
دست از امل دراز خود باز کشیم
در زلف دراز و دامن چنگ زنیم

(۱۱۸)

روزی ست خوش و هوا نه گرم است و نه سرد
ابر از رخ گلزار همنی شوید گردد
بلبل به زبان پهلوی با گل زرد
فریاد همی زند که، می باید خورد

(۱۱۹)

فصل گل و طرف جویبار و لب کشت
با یک دو سه تازه دلبری حور سرشت
پیش آر قدح که باده نوشان صبح
آسوده ز مسجندن و فارغ ز بهشت

(۲۳۴)

شنەو نەورۆزى، وەشەن جە رووى گۆل
 نيشدى سەر چيمەن، تۆ و يار وو بۆلبۆل
 جە ھىزى ھەرچى، واچى وەش نيەن
 ئارۆ وەشت بو، ھىزى بەستش كۆل

(۲۳۵)

ساقى سەوزە و گۆل، چ وەش پازيانۆ
 قەيرش بزائە، تانە ژاكيانۆ
 مەى نۆش كەو دەس كەن، كەرە گۆل، مديەى
 سەوزە و گۆل چ زوو، لى خاك نريانۆ

(۲۳۶)

چوون ھەپالە برەم، نەورۆز پيالەى دەس
 تۆ و گۆل پەى ساتەى، پيوە گيردى دەس
 مەى وەر بە وەشى، كە چەرخى پوو گرژ
 ناگا جە خاكيت، گيرۆ ھەرەى ھەس

(۲۳۷)

ھەر سات وەنەوشە، گجى بنيۆ بۆياخ
 شنەو شەماليش، گۆل كەرۆ پەرداخ
 ھۆشيار كەسيو، چەنى سيم وەرى
 مەى وەرۆ و پيالەى، دق تودەنى پەى داخ

(۱۲۰)

بر چهره ی گُل نسیمِ نوروز خوش است
بر صحنِ چمنِ رویِ دلِ افروز خوش است
از دی که گذشت هر چه گویی خوش نیست
خوش باش و زِ دی مگو، که امروز خوش است

(۱۲۱)

ساقی، گُل و سبزه بس طربناک شده ست
دریاب، که هفته ی دگر خاک شده ست
می نوش و گلی بچین، که تا درنگری
گُل خاک شده ست و سبزه خاشاک شده ست

(۱۲۲)

چون لاله به نوروز، قدح گیر به دست
با لاله رخی اگر تو را فرصت هست
می نوش به خرمی که این چرخ کبود
ناگاه تو را چو خاک گرداند پست

(۱۲۳)

هر گه که بنفشه جامه در رنگ زند
در دامنِ گُلِ بسادِ صبا چنگ زند
هشیار کسی بود که با سیمبری
می نوشد و جامِ باده بر سنگ زند

(۲۳۸)

ھۆرزە و مەوەرە ، خەموو ويەردەي
وہش بە، بە ساتەي، ھۆرپرکە کەردەي
ئەر دۇنيا وەفاش، پەي کەسەي بيا
نۆگە و تۆ نەگنئ، جە لاش سەر کەردەي

(۲۳۹)

جە چەرخي گەردوون ، ناديار نۆقمەن
مەي وەردئ وەش دل، دەورس چ فەرقلەن
ئەر دەورس بە تۆ ، ياوا مەنالە
جامەين جەم چا دەور، مەنۆشان سەختەن

(۲۴۰)

جە گرد دەرسیوہ ، تۆ بەرشي خاستەر
تاتاي زولف لەيلي، چنگ گيئري خاستەر
وہلئەر چانەي کە، چەرخ ونيت مجؤ
ھوون ھەنگوور مجي، لي پيالەي خاستەر
(يا)

جە گرد عيلمەي تۆ ، ئەر بەرشي خاستەر
ويت بالۆچني سەر، زولف ياري خاستەر
وہلئەر چانەي کە ، چەرخ ونيت مجؤ
ھوون پاکی مجي ، لي پيالەي خاستەر

(۱۲۴)

برخیز و مخور غمِ جهانِ گذران
خوش باش و دمی به شادمانی گذران
در طبعِ جهان اگر وفایی بودی
نوبت به تو خود نیامدی از دگران

(۱۲۵)

در دایره ی سپهرِ ناپیدا غور
می نوش به خوشدلی که دور است به جور
نوبت چو به دور تو رسد، آه مکن
جامی ست که جمله را چشاند به دور

(۱۲۶)

از درسِ علوم جمله بگریزی به
و ندر سرِ زلفِ دلبر آویزی به
ز آن پیش که روزگار خونت ریزد
تو خونِ قنینه در قدح ریزی به

(۲۴۱)

زەمانە كەسەى ، زانۆ پيس وو نەنگ
پەى خەموو دۆنيای ، نیشۆرە دلتەنگ
مەى وەرە چى جام ، گۆش دەر نالەى چەنگ
تا جامى تۆشان ، نەدان نە ئەو سەنگ

(۲۴۲)

بە ئامەى وەھار ، مەويەرق زمسان
وەرەق عۆمریمان ، مەدپىۆ ئاسان
مەى وەرە ، نە خەم ، خەكىمى واتەن :
ژارى خەم بە مەى ، لابرىۆ ئاسان

(۲۴۳)

وەلتەر چانەى كە ، نامىت نەمانۆ
مەى وەرە جە دل ، خەمىت مرفانۆ
سەر پەلكى ، يارىت ، بەن بەن وازكەرە
وەلتەر كە بەنوو ، لەشىت نەمانۆ

(۲۴۴)

مەى وەرە عۆمرى ، خەسابى ئىنەن
سەمەر وو سەردەم ، جەوانى ئىنەن
وەختى مۆل و گۆل ، ياران گرد سەرمەس
ساتەى وەشت بۆ ، زىندەگى ئىنەن

(۱۲۷)

ایّامِ زمانه از کسی دارد ننگ
کو در غمِ ایّام نشیند دلتنگ
می خور تو در آبگینه با ناله ی چنگ
ز آن پیش که آبگینه آید بر سنگ

(۱۲۸)

از آمدنِ بهار و از رفتنِ دی
اوراقِ وجودِ ما همی گردد طی
می خور، مخور اندوه، که گفته ست حکیم؛
غمهایِ جهان چو زهر و تریاقش می

(۱۲۹)

ز آن پیش که نامِ تو ز عالم برود
می خور که چو می به دل رسد، غم برود
بگشای سرِ زلفِ بتی بند ز بند
ز آن پیش که بندبندت از هم برود

(۱۳۰)

ای دوست بیا تا غم فردا نخوریم
وین یک دمِ عمر را غنیمت شمیریم
فردا که ازین دیر کهن درگذریم
با هفت هزار سالگان سربه سریم

(۲۴۵)

ھاوَنشین مەئى بى ، مَلکُور شای ئینەن
دەنگى چەنگ نەوائى ، داوودى ئینەن
جە ئامە و لوای ، پوان ویر مەکە
وہش بە مەقسوودو ، زیندەگى ئینەن

(۲۴۶)

ئارۆ تۆ سەوايت ، نینەن جە دەس پەس
ئەندیشە و سەوايت ، ھەوہ سیوہن بەس
ئەر دل بیدارى ، خراو مەکەرە سات
باقى عۆمر بە قاش ، نەویەن پەئى ھیچ کەس

(۲۴۷)

دۇنيابى مەئى و یا ساقى ھیچەن
بى نەوائى شمشال ، عیراقى ھیچەن
تەماشا و ئەحوال ، دۇنيای مەکەرەو
غەیرى سەفاو سەیر ، ئەلباقى ھیچەن

(۲۴۸)

تاكەئى خەم وەرەو ، ئانەم بۆ یا نە؟
بە دل وەشى عۆمر ، مەویار وو یا نە؟
جامەیم پەئى پەرکەر ، لیم مەعلووم نەوئى
ئى ھەوائى مژوو ، ھۆر مزیق یا نە؟

(۱۳۱)

با باده نشین، که مُلکِ محمود این است
وز چنگ شنو، که لحنِ داوود این است
از آمده و رفته دگر یاد مکن
حالی خوش باش، ز آنکه مقصود این است

(۱۳۲)

امروز تو را دسترسِ فردا نیست
واندیشه ی فردات بجز سودا نیست
ضایع مکن این دم ار دلت بیدار است
کاین باقیِ عمر را بقا پیدا نیست

(۱۳۳)

دورانِ جهان بی می و ساقی هیچ است
بی زمزمه ی نایِ عراقی هیچ است
هر چند در احوالِ جهان می نگریم
حاصل همه عشرت است و باقی هیچ است

(۱۳۴)

تا کی غمِ آن خورم که دارم یانه؟
وین عمر به خوشدلی گذارم یانه؟
پُر کُن قدحِ باده که معلوم نیست
کاین دم که فروبرم بر آرم یانه

(۲۴۹)

تا پێوه ده سوو، مۆشتاق نه کهرم
دماو خه می وه شی، به تاق نه کهرم
هۆرزه مهی وه رم، وه لتهر جه شه فهق
شه فهق فره مزیۆ و میراق مه کهرم

(۲۵۰)

ئه ی دۆس بو خه موو، سه وای نه وهرم
قهیر ساتا زانم، به وهش سهر کهرم
سه وای چی کۆنه، دۆنیای بوویهرم
چه نی هفت هه زار، سالان سهر بهرم
(یا)

په فیق با خه موو سه وای نه وهرم
قهیر ساتی زانم، به وهش سهر بهرم
سه وای چی کۆنه، دۆنیای ویهرم
هفت هه زار سالی، سهر مه نیان سهرم

(۲۵۱)

له شت نا چێروو، فه له که ی بی باک
مه ی نۆش جیهانیش، هه ر پێسه ن زۆحاک
چوون ئه وه ل، ئاخو، غهیری خاک نیه ن
تۆ زانه سهر خاک، نیه نی و نای چیر خاک

(۱۳۵)

تا دست به اتفاق بر هم نزنیم
پایی ز نشاط بر سر غم نزنیم
خیزیم و دمی زنیم پیش از دم صبح
کاین صبح بسی دمد که ما دم نزنیم

(۲۵۲)

مەى بنىە لەپ دەس، دلم مەلەرزق
 عۆمرى كەل پامان، چوون وەلگ مەريزق
 بازاندى ئەيروو، جەوانى ئاوەن
 وەسین ھۆشيار بە، وەرمەنە ھۆرزق

(۲۵۳)

لچ پەى لچ گۆزى، بەردم بەو نياز
 بەشكەم پيم بەخشو، عۆمريوۋە دراز
 لچ نيا لچ موو، واتش ئى يەك راز:
 مەى وەرەو نمەيوە، پەى ئى دۇنيای باز
 (يا)

لچ بەردم پەى لچ، گۆزى بەو نياز
 بەشكەم بە من دق، عۆمريوۋە دراز
 لچ نيا لچ موو، واتش پەيم يەك راز:
 بى خەم مەى وەرە، نمە گيليوۋە باز

(۲۵۴)

ئالوا نيفاقى، سەواى لا بەروو
 بەريشى چەرمەم، شەراوەى وەرەو
 پەيمانەو عۆمريم، ياوا بە حەفتا
 وەشيهى نەكەرەو، ئيسە كەى كەرەو؟

(۱۳۶)

لب بر لبِ کوزه بردم از غایتِ آز
تا زو طلبم واسطه ی عمرِ دراز
لب بر لبِ من نهاد و می گفت به راز،
می خور که به این جهان نمی آیی باز

(۱۳۷)

فردا عَلمِ نفاق طی خواهم کرد
با موی سپید قصدِ می خواهم کرد
پیمانه ی عمرِ من به هفتاد رسید
این دم نکنم نشاط، کی خواهم کرد؟

(۲۵۵)

خەييەم ئەر بە مەي، مەسەنى وەش بە
چەنى يار و و مەي، بەر بەرى وەش بە
ئى دۆنيای تا سەر، چەنى کەس نین
چنگ نە زۆلف و چەنگ، گير کەرى وەش بە

(۲۵۶)

بالامان سوويا، پەي چەرخى چەپ گەرد
هەلسى چەمامان، چوون جەيحوون ويەرد
شەرارەي دووزەخ، پەنجى بى گەنجمان
فردە و سيش ساتەي، وەشى ئيمەش بەرد

(۲۵۷)

تا کەي عۆمروو تو، بە قۆزى ويەرۆ؟
يا جە راو بيهى و نەويهى مەويهى؟
مەي وەرە عۆمرەي، خەم ناشۆنيشۆ
خاستەر بە وەرم و مەسى بوو يەرۆ

(۱۳۸)

خیام اگر ز باده مستی، خوش باش
بالاله رخی اگر نشستی، خوش باش
چون عاقبت کار جهان نیستی است
انگار که نیستی، چو هستی، خوش باش

(۱۳۹)

گردون نگری ز قدّ فرسوده ی ماست
جیحون اثری ز اشک پالوده ی ماست
دوزخ شرری ز رنج بیهوده ی ماست
فردوس دمی ز وقت آسوده ی ماست

(۱۴۰)

عمرت تا کی به خودپرستی گذرد؟
یا در پی نیستی و هستی گذرد؟
می خور که چنین عمر که غم در پی اوست
آن به که به خواب یا به مستی گذرد

خەييامى يۇگنى برتلس

(۲۵۸)

چى تەرسىم چىولاي ، نەياوم دۇنياي
چەنى ھاو دەمان ، نەويارم دۇنياي
قەيروو ئى ساتەي ، زانم نەيمى لىش
بى تەرس جەلواي ، بوويارم دۇنياي

(۲۵۹)

عاشقوو شىويا ، مەسىنم ئارق
كووجيەو بۇتانە ، كەوتىنم ئارق
ويمان جە ھەستى ، خاس خەلاس كەردەن
گرسات دليبەرەو ، ئەلەستىم ئارق

(۲۶۰)

ماچان مەي مەوەر ، بەلا كيش مەوى
رۇ مكافاتى ، چلۇسك كيش مەوى
حەقەن بە ھەردوہ ، عالەمى ميژۇ
ساتەي بە شەراو ، كە سەر وەش مەوى

بيست رۆباعتى - خەييامى ئارتور كريستىيەن سن
دۆكتور فەرەيدوونى بەدرەئى

(۲۶۱)

ھاوار پەي دلەي، سۆزەي نە بو ليش
تيرى يەك برژانگ، نەكەوتە بو تيش
رۆيوە كە بى مەي، سەر بەرى تەنيا
رۆيوەن ئەو رۆحيت، مەدو سەدان نيش

(۲۶۲)

چوون ئاوە و لى جۆي، واگژە جە دەشت
رۆيوە تەر نۆگەو، عومريم شى جە دەست
خەموو دوى پوا، نمەينە ويسرم
رۆيوە كە نامەن، رۆيوەش كە گۆزەشت

(۲۶۳)

ھەر چەن مەي ھەرام، تاكى مەي وەرۆ
چەننە و چەنى كى، ياكەي مەي وەرۆ
ئەر ئى چوار شەرتە، جەمى بان سەر جەم
گيلەي نەوەرۆ، ژيرەي مەي وەرۆ

(۲۶۴)

تۆ زانە بى پۆح، پا پايرە ملى
رايوە پەر ئەسرار، فۆتيايرە ملى
مەي وەر نمەزاني، جە كۆ ئاميني
وہش بە نمەزاني، كۆگەرە ملى

(۲۶۵)

جه دهفته ری عۆمر، تۆ پاک مه وو بی
چیر چه پۆک ته جه ل، هیلاک مه وو بی
ساقی وهش له قای، بی خه م مه نیشه
زوو ئاو یوه م ده، که خاک مه وو بی

(۲۶۶)

من چن را سهیری، ده وروو بهر که روو
ئاوه و جۆی که وسهر، چا باخه و هروو
سه حرا بی به ههشت، که م که باس دووزه خ
لی به ههشت نیشه، لای به ههشته روو

(۲۶۷)

فامه ی که جه راو، وهش به ختیت گیلۆ
رۆیوه سه د را تۆ، په ی ئینه ی چرو
قه یروو ئی ساته ی، زانه که نینه ی
ته په ی نمه زیۆ، که دهس کهن کریۆ

(۲۶۸)

مه ی و هروو ناحه ز، فریم چه پ وه پاس
ماچان مه وهر مه ی، دژ دینه به پاس
من چوون زانام مه ی، دۆژمن به دینه ن
وه لّاه ی و هرووش، هوون دۆژمن په یم خاس

(۲۶۹)

گهردوون جه گیلایت، وهش حال نیهنا
یاگی مؤچیاریت، هیچ سال نیهنا
مهکهر مؤچیاریم، من نه ژنه وانا
زانه من ژيروو، وهش فال نیهنا

(۲۷۰)

جه گرد عيلم بهرشی، تو به غار خاسته
ویت بالۆچنی سهر، زۆلفی یار خاسته
وهلتهر چانهی که، چهرخ ونیت مجو
هوون پاکی کهری، پیالهی یار خاسته

(۲۷۱)

لای شهرع و دین مهی، نازهریف، وهشن
لهپ دهس چوون شاهد، مهی زهریف وهشن
تالهن و حهرام، وهشم مهی وهنesh
چی دۆنیا حهرام، لام شهریف وهشن

(۲۷۲)

چی دۆنیا سه د سال، یا یهک پو مانی
تا کهی گرد پویوه، نه سیروو فامی
گۆزهی په پهم ده، وهلتهر چانهی که
کهرامان گۆزی، پهی یانه و سانی

(۲۷۳)

تق تا مه تاوی، خزمهت، یاران که
بنه پهرت پیسی و، دروی ویران که
بژنه و قسی پاس، عۆممه ر خه ییامی
را پیمه و مهی وهر، یا که ئیحسان که

(۲۷۴)

خه ییام که خه یمی، حیكمه تی ورازی
که وت لی کوورهی خه م، سۆت دل نارازی
ته نافه و عۆمریش، پا ئه یره ی بریا
ده رالی ئه زهل، وره ت به زازی

(۲۷۵)

مه ی وارده ی من که ی، په ی وهشی بیهن
یا په ی خراوی و، بی دینی بیهن
بی ئه دهب نیه نا، واتم یه ک ساته ی
ویم جه ویم کنیه و، مه یلم مه ی بیهن

(۲۷۶)

خودا که شیلاش، ئی هه پی ئیمه
زانی چی دۆنیا، چیش مه ی پی ئیمه
گوناباریمان، بی، مه یل ئا د نیه ن
سۆچنای قیامهت، چی وست پی ئیمه

(۲۷۷)

گرد وه ختهی مه یلوو، شه راوی که روو
گۆش به نالهی نهی، یا هووی دهف ده روو
ئه ر خاکم که ران، گۆزی گۆزه که ر
گرد ساته ی په ر ویم، شه راوه ی وه روو

(۲۷۸)

تاکه ی به به رات، یا یاسین ساقی
مه ی خانان به رات، بژناسین ساقی
پۆیوه که له شمان، به ران مه ی خانه
لام وه شته ر جه شه و، به راتین ساقی

(۲۷۹)

واستت بنه رته، عۆمریت مه حکه م بۆ
ساته ی جه عاله م، دلت بی غه م بۆ
تۆ ده س مه کیشه، جه وارده ی شه راو
تاله زه ت عۆمریت، هه ر ساتو ده م بۆ

(۲۸۰)

کۆن مه حره م رازه ی، واچوو په یش یه ک ده م
پۆ ئه زه ل چه نی، وه ش بیه ن ئاده م
زاده ی مه ینه توو، بریژیای گل خه م
گیلا چی دۆنیاو، هۆرش گیرت قه ده م

باو یچم واچوو:

فره گیلانی، هانی و هه واران
سهرمهس به شنه و ئا سهر دیاران
دهسم لی دهسوو دۆسوو نازاران
ئیسه تو وینی ئی سهرمه زاران
بویسانی تهژنه چمه برای واران